

ALEXANDRE III DE MACEDÒNIA

EL MAGNE

TUTORA: CONXITA COLLELMIR

IVÁN GINÉS ORDOÑEZ

CURS 2010-2011 (B- 62)

IES RAFAEL CASANOVA

ÍNDEX

AGRAÏMENTS.

INTRODUCCIÓ.

PRÒLEG.

1. CONTEXT HISTÒRIC.

1.1 El món persa des dels seus orígens.	6
1.1.1 L'organització de l'imperi persa.	7
1.1.2 El rei a l'antiga Pèrsia.	9
1.2 La Macedònia anterior a Alexandre.	12
1.3 La història de la Grècia prèvia a Alexandre.	14
1.4 Filip II de Macedònia: l'unificador de Grècia.	16

2. VIDA I GESTES D'ALEXANDRE EL MAGNE.

2.1 La infantesa del conqueridor d'orient.	21
2.2 Modelant la personalitat del futur rei del món conegut.	23
2.3 Mort de Filip i ascensió d'Alexandre.	29
2.4 Primeres campanyes del rei Alexandre.	30
2.5 Grànic, el pont cap a Pèrsia.	31
2.6 Les conquestes d'Orient Pròxim.	33
2.7 La batalla d'Issos, la presa de contacte amb Daríos.	34
2.8 Setge de l'illa fortificada de Tir.	37
2.9 Setge de Gaza.	38
2.10 Alexandre a Egipte.	39
2.11 La major victòria d'Alexandre, Gaugamela.	41

2.12 Els fruits de Gaugamela: Babilònia i Persèpolis.	44
2.13 Persecució a Darios.	46
2.14 Alexandre cap a l'est.	47
2.15 Campanya de l'Índia.	50
2.16 La tornada.	53
2.17 Els últims anys d'Alexandre.	54
2.18 La mort del conqueridor del món conegut.	57
2.19 La herència d'Alexandre.	58
3. L'EXÈRCIT MACEDONI	60
4. ART D'ALEXANDRE	
4.1 Representació d'Alexandre a l'art a Catalunya.	62
4.1.1 Època romana.	63
4.1.2 Primer Renaixement.	64
4.1.3 Pintura neoclàssica. (I)	65
4.1.4 Pintura neoclàssica. (II)	66
4.1.5 Escultura neoclàssica.	67
4.2 Alexandre a l'art hispànic.	
4.2.1 Espai barroc.	68
CONCLUSIONS	69
ANNEXOS	73
BIBLIOGRAFIA	79

AGRAÏMENTS

En aquest breu apartat, vull donar les gràcies a totes aquelles persones que han col·laborat, d'alguna manera, en l'elaboració d'aquest treball:

A Joan Alberich, catedràtic de grec a l'ensenyament secundari, professor associat de grec a la UAB, traductor i escriptor, pel gran interès mostrat en el meu treball, així com per la seva ajuda a l'hora de guiar-me en determinats moments i de facilitar-me una gran quantitat de material bibliogràfic en aquest treball.

Al Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, al Museu d'Arqueologia de Catalunya i al Museu Nacional d'art de Catalunya.

A la responsable de la sala d'exposicions del Palau Bofarull de Reus per la seva amabilitat a facilitar-me la feina en el procés de recerca i informació sobre dos quadres d'Alexandre.

A la secretària de la mediateca CaixaForum Barcelona (espai de Media Art) per la seva paciència i col·laboració en el fet de cercar documents i materials necessaris per concloure aquesta tasca.

A totes les entitats públiques, biblioteques i hemeroteques de Sant Boi, Tarragona i Barcelona que m'han facilitat molta informació per fer aquest treball.

A Lourdes Méndez, professora del Seminari de Clàssiques, per l'obtenció de material indispensable, pels seus aclariments i pel seu suport incondicional.

I, finalment, a Conxita Collellmir, del Seminari de Clàssiques, tutora del meu treball de recerca, per la seva activa participació en aquest treball, per tenir interès tant al moment de assessorar-me com per tots els suggeriments i consells donats, per la seva paciència i dedicació en determinats moments i perquè sense ella, dubto que hagués elaborat un treball tan engrescador.

Gràcies.

INTRODUCCIÓ

Alexandre ens fa millors. Aquesta frase la vaig llegir fa anys en un llibre de l'escriptora Mary Renault. Em va impactar i vaig decidir, en el seu moment, informar-me una mica més del gran personatge macedoni. Jo era més jove i inconstant. Després, en passar el temps i en oferir-se'm la possibilitat d'escollir tema per al treball de recerca, no vaig tenir dubtes i vaig decidir fer una aproximació a la vida del mític Alexandre el Gran.

El tema seleccionat era, malgrat tot, molt general i afectava diferents àrees de coneixement, per la qual cosa havia de fer un treball com més ampli i concret millor. Però també havia de ser assequible en un determinat espai de temps.

Realitzar aquest treball ha estat una tasca engrescadora. Per fer-me una idea aproximada del tema he llegit diverses biografies del personatge, tant de fonts antigues com modernes. La bibliografia és molt àmplia i n'hi ha per a tots els gustos. Una curiositat que he observat és que hi ha diferències, no tant en el fons com en l'anàlisi de les formes d'aquests textos. També he visitat diversos museus especialitzats en el món clàssic com el de Barcelona, o el de Tarragona, o el palau Bofarull de Reus. Malauradament hi ha molt poques mostres físiques d'Alexandre al nostre país, malgrat que hi ha moltíssimes obres que fan evident l'obra d'Alexandre.

Més endavant vaig pensar que seria positiu, a més d'enriquidor, per a aprofundir en el meu treball, poder entrevistar-me amb alguna persona coneixedora del món grec en les seves diferents facetes. Vaig tenir sort i, amb la col·laboració de la meva tutora, la senyora Conxita Collellmir, vaig poder comptar amb l'ajuda inestimable del senyor Joan Alberich, que em va obrir un gran camp de possibilitats pel que fa a l'estudi del personatge, la cultura grega en general i l'art en particular. També m'ha estat possible estudiar aquest personatge des d'un punt de vista imparcial i amb una òptica d'historiador.

He visionat les pel·lícules que s'han realitzat sobre Alexandre, la informació que hi ha a internet, a més d'alguns articles de revistes especialitzades en general i algun treball monogràfic en particular.

Però m'he adonat que la paraula quantitat no és sinònima de qualitat. Per això he eliminat molta informació que em semblava contradictòria, fantasiosa i no gaire realista.

El volum de dades que he pogut veure era enorme. Per això, un cop decidit el tema, m'ha calgut concretar. I davant els dubtes, la col·laboració des de la tutoria m'ha estat decisiva per anar desenvolupant el treball.

Per a la seva millor comprensió he dividit el treball en dues àrees fonamentals: una que considero bàsicament teòrica, com és el context històric, la biografia i l'herència que d'Alexandre ens ha arribat. I també he incorporat la influència d'Alexandre a l'art de Catalunya i en algunes obres de prestigi reconegut. També hi he incorporat mapes i un petit monogràfic sobre l'exèrcit macedoni.

Finalment afegeixo uns annexos amb la bibliografia detallada sobre la qual m'he basat per a la realització d'aquest treball així com un estudi esquemàtic, però detallat, de les dinasties implicades en la vida i trajectòria d'Alexandre.

1. CONTEXT HISTÒRIC.

El món grecooriental al segle IV aC coneixia una relativa calma i un equilibri després d'uns decennis convulsos. D'una banda el Rei de reis Darios III Codòman dominava Àsia de forma incontestable. D'altra banda Filip II rei de Macedònia després de la victòria aconseguida a Queronea el 338 aC i de la consegüent aliança forçada amb els principals estats grecs, aconseguia crear un relatiu equilibri a la zona. Més endavant veurem que és un equilibri precari, difícil en la mesura que aquesta aliança que Filip ha aconseguit té com a objectiu portar la guerra a Àsia.

1.1 El món persa des dels seus orígens.

En efecte, l'imperi persa durava des de feia més de tres-cents anys des que Aquemenes, un cap tribal del nord de Pèrsia creés la dinastia Aquemènida de la qual Darios III Codòman (336-330 aC) fou l'últim representant i, no precisament el més brillant, com veurem més endavant.

Per a la major part dels hel·lens, els bàrbars, en el seu sentit més pur, eren els perses que havien estat protagonistes en la història dels assumptes grecs, molt abans dels temps d'Alexandre el Gran. Pèrsia era l'imperi més important i poderós de l'època, abastava des de les costes del mar Negre i el mar Egeu fins a Egipte al sud i fins a les fronteres del riu Indus a l'est. Per la informació que tenim, com són documents i vestigis pertanyents a l'àmbit de l'arqueologia i la història de l'art, inscripcions variades i testimonis més o menys directes ens donen una visió suficient per fer-nos-en una idea.

A mitjans del segle VI aC, el fundador real de l'imperi persa va ser Cir el Gran, fill de pare persa i mare meda. Es diu que el seu llinatge es remunta fins Aquemenes, però no està confirmat. Ell va canviar la política existent entre els perses de la regió del sud de l'Iran i els medes que ocupaven la part nord. Cir diluí la personalitat meda a favor de la persa, tot i que no va alterar del tot les institucions polítiques medes, sí que les va utilitzar i en va obtenir un rèdit considerable. Així, a partir d'aquest moment, seran els perses els dominadors i els medes els dominats.

Cir va conquerir tot el que va voler i va poder. Així van quedar configurades les fronteres naturals al segle VI aC i tant Cambises (528-522 aC), que va annexionar Egipte, com els seus successors Darios I (521-486 aC), Xerxes I (486 - 465 aC) i Artaxerxes I (465-424 aC) no van fer res més que incrementar en major o menor mesura un imperi immens. Com que era tan immens, al final resultava molt variat, fràgil, desmanegat. Les últimes adquisicions a Sogdiana, el Pont o Gedròsia donen una idea de les diferències dels pobles sobre els quals exercia el domini el Rei de reis.

Així l'imperi persa de la dinastia dels Aquemènides que havia fundat Cir, bevia de la llarga tradició imperial burocràtica i monàrquica del Pròxim Orient. Tot i això, tant ell com els seus successors immediats van avançar molt més i amb més rapidesa que els assiris i els medes en aquest sentit. Ja hi havia hagut contactes amb els hel·lens des de molt temps enrere, ja que les possessions a la península d'Anatòlia (l'actual Turquia) feien frontera amb les innumbrables ciutats costaneres gregues del mar Egeu. Les satrapies de Frígia, Lídia, Cària i Lícia estaven plenes de ciutats-estat gregues i els seus contactes, una vegada bèl·lics i un altre comercials o culturals s'havien establert ja de temps enrere. Així, doncs, quan Xerxes fill de Darios I va intentar annexionar l'antiga Grècia el 480 aC, la formidable màquina persa va ser derrotada a Marató, Salamina i posteriorment a Platea. El seu prestigi va disminuir a la zona.

Podem, doncs, afirmar sense dubtar que Darios I va ser responsable, en major grau que cap altre sobirà, de deixar el regne en una situació administrativa estable, amb un exèrcit poderós, amb unes finances positives, però amb un successor, el seu fill, inepte, com després es va demostrar .

1.1.1 L'organització de l'imperi persa.

Ens diu Heròdot en els seus llibres d'*Història* que les províncies o satrapies, vint en total, havien de pagar un tribut anual en diners o espècies acord amb la seva equivalència en moneda de plata. Així hi havia satrapies que pagaven en or (Babilònia) altres en elefants (Índia), en camells (Sogdiana), en cavalls (els escites de Margiana) o en vaixells (Fenícia).

Aquestes satrapies estaven dirigides per administradors eficients però sobretot lleials que obtenien aquesta dignitat per nomenament. Pertanyien sovint, de fet, a la dinastia real per naixement o per llaç matrimonial i fins al segle IV aC eren d'origen iranià en tots els casos. Es tenia interès a convertir les satrapies en dominis hereditaris. En la pràctica, però, el gran Rei desconfiava dels sàtrapes perquè esdevenien possibles elements subversius. Els testimonis d'aquesta pràctica i del funcionament de la cort persa són abundosos i tenen lloc a Àsia Menor, Egipte, Babilònia i sobretot gràcies a les fonts dels historiadors. No ens enganyem: com en tots els imperis, la principal responsabilitat del sàtrapa era la de garantir el cobrament dels impostos i el seu lliurament a Persèpolis, la capital situada a l'interior de l' Iran. El gran Rei atorgava al sàtrapa poders militars i, en moure gran quantitat de diners i béns, l'imperi comptava amb una xarxa de carreteres adequada per als genets y carruatges que constituïen un antecedent de la xarxa viària que crearia l'imperi Romà. La més cèlebre de totes era l'anomenada Ruta Reial, que discorria des de Susa, la capital administrativa, fins a la jònia Sardes, prop de les costes del mar Egeu. Eren pràcticament uns 3.000 km, en els quals hi havia repartides cases de posta perquè el missatger pogués salvar aquesta distància en 10 dies. Tenim una informació que ens diu que un exèrcit carregat amb animals i d'altres queviures i objectes necessitaria tres mesos per fer el mateix recorregut. Per algunes tauletes trobades a Persèpolis tenim informació que el sofisticat sistema burocràtic arribava a regular l'assignació de racions als correus que viatjaven per aquells camins.

Sabem que els primers Aquemènides havien intentat controlar el poder dels sàtrapes nomenant caps de guarnició independents i fins i tot inspectors fiscals que només responien davant la corona, també uns funcionaris excepcionals coneguts com les "orelles del rei". No obstant això, el normal era que el governador o sàtrapa tingués totes les funcions civils, militars i financeres. No cal dir que això era perillós i creava una situació que en molts casos podia degenerar en petits regnes independents que se sotmetien en major o menor mesura al gran Rei. Tot això podia fer suposar que el afebliment de les institucions centrals en temps de Darios III, futur rival d'Alexandre, eren com a mínim poc sòlides. Amb tot, sembla que hi ha indicis objectius per pensar que l'imperi governat per Darios III era potser més feble que el de Darios II i sens dubte molt més que el de Darios I.

Aquesta debilitat aparent constituïa una qüestió personal, ja que el poder d'un gran Rei depenia de l'autoritat que emanava de la seva pròpia personalitat i Darios III Codòman no posseïa aquesta qualitat en excés.

1.1.2 El rei a l'antiga Pèrsia.

Des d'un punt de vista tècnic, fins i tot els sàtrapes eren servents del gran Rei. Això sembla una contradicció i es pot mal interpretar amb facilitat, ja que curiosament l'Imperi dels Aquemènides mai no havia estat un sistema esclavista, tal com passava normalment en altres regnes, un fet típic del despotisme oriental clàssic. La successió en el tron anava de pare a fill i el poder del nou rei era validat pels exèrcits. Aquesta tradició ja es va trencar en època de Darios I, tercer Rei legítim que sabem que com a màxim era un parent llunyà de Cambises, el seu predecessor oficial. Tot és encara més complicat, hi havia abundància de fills que sempre es trobaven disponibles en potència per conspirar, gràcies al sistema de poligàmia desenvolupat per Xerxes I. El caos es va apoderar de la cort persa. Les intrigues es van convertir en un mal generalitzat que sempre acabaven en assassinat, la qual cosa no era gaire diferent del que passava a la cort macedònica. Això no era l'única cosa que feien semblant les dues dinasties en els seus respectius regnes. De qualsevol manera podem afirmar que Darios III amb prou feines tenia parentiu amb els sobirans anteriors. Certament el seu ascens al tron ho va aconseguir per mediació de conspiracions com en el cas de l'eunuc Bagoas. Que ja havia eliminat Artaxerxes IV l'any 336 aC i molts altres rivals de la casa governant.

Podem afirmar, doncs, amb total seguretat que fins i tot a un Rei feble, com va ser Darios III, li eren atorgats poders excepcionals i amb un simbolisme de solidesa desmesurada. Tal com diu la fórmula extreta d'una inscripció de Darios II, *"és el gran rei, rei de reis, rei de pobles amb moltes classes de gent, rei de tota aquesta terra, des de una frontera a una altra"*. Era un ésser sagrat, però no diví, regnava per gràcia del déu zoroàstric de la llum Ahura Mazda. La presència omnipresent domina la representació de Darios I a la roca de Behistún.

I així es manifesta invocant-lo en aquests termes: *"Ahura Mazda és un déu gran que ha creat aquesta terra, que ha creat el cel, que ha creat l'home, que ha creat la felicitat per a la humanitat, que ha fet a Darios rei sobirà únic de molts, senyor únic de molts"*.

El rei dominava una cort molt complexa amb molts funcionaris amb càrrecs que ara ens poden semblar absurds: el funcionari encarregat de portar l'arc, el coper, el que portava les llances, el que tastava el menjar, el que portava el bastó de comandament, o el que el portava les inscripcions d'Ahura Mazda. En la seva cort hi havia militars per a la seva protecció, per a la seva guàrdia personal, visirs o caps d'un miler d'homes, i una innombrable quantitat de eunucs. A més de molts altres funcionaris castrats de la cort que havien de controlar un gran harem de dones perses i estrangeres, alguna d'elles ostatics, altres, regals de sàtrapes que volien congraciar-se amb el gran Rei, fins i tot amb familiars llunyans. Les decisions que adoptava el Rei de reis eren irrevocables, si bé és cert que abans les consultava amb els seus consellers més íntims. Hi havia també alguns magistrats reials i un grup sense definir d'assessors personals anomenats: venerables iguals, amics del sobirà i parents reials. Per descomptat era una estructura complexa i no precisament àgil per a poder prendre disposicions ràpides. Això afavoriria en un futur Alexandre. La cort de Susa i Persèpolis estava molt lluny de tot i de tothom. Ja hem esmentat que tots els dirigents eren d'origen persa o com a màxim iranià, perquè al final, eren els seus interessos els que imperaven en el rumb del regne. El rei era també cap suprem de tot l'exèrcit i de forma merament cerimonial o simbòlica. Ocupava el seu lloc en el centre mateix de la formació, on era custodiat per una guàrdia especial d'elit formada per mil homes i dirigides per un visir de tota confiança . Per no caure en un error comunament acceptat aquests mil homes formaven part d'un grup que els grecs denominaven *Deu Mil Immortals*, a causa de la creença, errònia, que tot el que queia era substituït immediatament per soldats de refresc que estaven a la reserva per aquella acció. Aquests havien estat determinants a l'hora de fer arribar al tron al seu antic cabdill Darios I i ell, en reconeixement a la seva col·laboració, els va correspondre fent-los representar com si fossin arquers i formant part del seu seguici més íntim en els relleus que decoren el seu palau de Susa. Ell apareix amb un arc a la mà en la moneda del regne, que és un dàric de plata i or, així anomenada en honor seu.

La força principal de l'exèrcit persa era la cavalleria procedent de l' Iran occidental i pel que fa a la infanteria disposava d'una ingent quantitat de soldats. Era norma habitual que grups importants de mercenaris grecs col·laboressin amb els perses. Coneixem l'aventura dels deu mil mercenaris hel·lens dirigits pel atenenc Xenofont, gràcies a l'obra denominada *Anàbasi* o *Expedició dels deu mil*.

Encara que l'Imperi Persa era immens, també tenia enemics. Al nord trobem en l'anomenat "mar d'herba", el país dels escites, el qual s'estenia aproximadament des de la part septentrional del mar Negre fins a les fronteres de l'actual Mongòlia. Aquests pobles eren nòmades i saquejaven periòdicament les fronteres nord de l'imperi en expedicions de botí. La seva força residia en una cavalleria des de la qual llançaven fletxes a gran velocitat, no posseïen infanteria, perquè aquest fet era considerat un deshonor, però eren terribles per la seva brutalitat. Circumstancialment, de vegades, col·laboraven amb els perses com a mercenaris. A la part sud de l'imperi, les tribus àrabs no causaven excessius problemes, ja que es limitaven a l'assalt de caravanes i mai no s'hi enfrontaven en combat directe. A la part oriental del regne el riu Indus marcava la teòrica frontera entre el món hindú i el món persa. Hi havia fins i tot una certa col·laboració. A la part occidental és on els problemes eren constants, encara que sempre en conflictes de baixa intensitat. De vegades hi havia lluites amb els tribals, combats irregulars amb tracis, pirates cretencs i fins i tot amb flotes fenícies que no volien sotmetre's al poder persa. També es donaven accions disperses de tant en quant amb els libis i els nubis, i finalment hi havia problemes amb les ciutats gregues del mar Egeu, el territori de les quals era frontera amb les satrapies i del mar Mediterrani. Així, doncs, els conflictes a l'Hel·lespont, i contra ciutats com Bizanci, Efes, Milet, Halicarnàs, Abidos, Mitilene o Rodes van ser constants, però, en molts casos, els sàtrapes utilitzaven aquests incidents bèl·lics per a la seva pròpia utilitat. Com que la capital persa era molt lluny i com que tenien un poder total a la zona, obtenien en les negociacions beneficis sucosos i les ciutats actuaven com una mena de cinquena columna a favor dels seus germans hel·lens amb el beneplàcit o la indiferència dels governadors de les satrapies abans esmentades. Ningú no volia donar informacions negatives al gran Rei, ja que de vegades això comportava la defenestració i la mort del sàtrapa que donava males notícies.

Podem confirmar que en l'època prèvia a Alexandre, Darios III Codòman no tenia una informació exacta del que passava a la part occidental del seu regne. No obstant això, Macedònia avançava i Filip II estava preparant una formidable màquina de guerra.

1.2 La Macedònia anterior a Alexandre.

A la part oposada del mar Egeu, el reialme de Macedònia s'havia consolidat com una potència a la zona. Els reis d'aquesta regió es vanagloriaven de ser d'origen grec i per això participaven a títol personal en els concursos olímpics des de l'inici del segle V aC. Macedònia era una zona muntanyosa amb valls estrets, pobres, poc poblats i envoltats de tribus rivals com els tracis o els il·liris estaven al seu torn en contacte amb les ciutats gregues de la costa i havien rebut des del sud una influència constant que ells van assumir de forma esporàdica, però amb suficient intensitat perquè encara que els grecs no els consideressin hel·lens, ells pretenien formar part dels pobles hel·lènics.

És Heròdot qui ens informa dels orígens mítics de la dinastia macedònica de la qual procedeix Alexandre el Gran (*Històries*, VIII,137-138). Heròdot és un grec nascut a Halicarnàs, cap al 484 aC. Gairebé tota la seva vida la va passar a Túrios, una colònia grega del sud d'Itàlia. La genealogia que Heròdot proposa va ser admesa per Tucídides (II, 99), ja que la va poder verificar a Tràcia durant el seu exili en el transcurs de la major part dels 27 anys que durà la guerra del Peloponnès. Així, ens diu Heròdot que, a principis del segle VII aC, a la ciutat del Peloponnès d'Argos, que es deia que era la més antiga de Grècia, hi vivien tres germans de la nissaga de Tèmenos, descendent d'Hèracles, el fill de Zeus i d'Alcmena, que es deien Gavà, Aèrope i Perdicas.

Aquests joves van haver de fugir d'Argos i van travessar Il·líria després d'haver passat per l'alta Macedònia al nord del golf de Tessalònica. Finalment van arribar a una petita ciutat, no localitzada, anomenada Lebea. Van servir al rei d'aquesta ciutat. No obstant això, el rei de Lebea va desconfiar dels tres germans i els va instar al cap d'un temps que se'n anessin. Ens explica Heròdot que en un ritual estrany, Perdicas va agafar un ganivet que portava al cinturó, va dibuixar sobre el terra un cercle i va demanar al rei que com a pagament pel temps que havien treballat per a ell pogués rebre com a propietat aquella terra. Els seus dos germans majors Gavà i Aèrope van assentir-hi.

Perdicas suplicava i van dir: "Acceptem, rei, aquest salari que ens dones, i et donem les gràcies". El rei va accedir-hi i finalment els germans van abandonar la ciutat. Un dels consellers reials, va fer veure al monarca que el gest ritual de Perdicas en acceptar la terra del cercle significava que tenia domini real sobre aquella terra. Immediatament, en veure la mala passada de Perdicas, el rei va enviar els seus homes a capturar-los i matar-

los. No obstant això, els tres descendents de Tèmenos havien franquejat un riu que, després de traspasar-lo, va créixer de manera sorprenent i els genets del rei no van poder-lo travessar.

Quan els fugitius estaven fora de perill van prosperar, es van fer amos de la comarca i un temps després dominaren les regions del voltant. Més tard també s'apoderaren de tota Macedònia i Perdicas es va convertir en el primer rei. Atès que Perdicas descendia de Tèmenos i Tèmenos d'Hèracles, la dinastia era considerada com a representant dels heràclides. També la dinastia és denominada dels Argèadas per al·lusió directa a la ciutat d'Argos, on havia nascut Perdicas. Com a referència al fill seu, Argos, seria el fundador històric de la nissaga. L'últim representant va ser Alexandre III de Macedònia. Alexandre I de Macedònia, per motius polítics, va ser qui va difondre el mite que descendia dels seus avantpassats els Tèmenos. Heròdot en la seva estada a Macedònia es va informar de la teòrica ascendència grega de la casa reial dels Argèadas i en parla en la seva *Història*.

Hi diu exactament:

«Hel·lànica va viure en companyia d' Heròdot a la cort de Amintas [ha de ser un error per Alexandre I], rei de Macedònia».

En afirmar el caràcter grec dels reis macedonis, l' historiador d' Halicarnàs es feia ressò de la simpatia que en la seva època, Atenes sentia cap a Macedònia.

Cal destacar, però, que els reis macedonis es consideraven a si mateixos reis grecs d'un poble bàrbar, de manera que es diferenciaven ètnicament dels seus súbdits.

Els sis o set primers reis macedonis no són per a nosaltres res més que uns noms amb molt poca informació. Indubtablement eren els caps d'una tribu muntanyenca que s'havien imposat per damunt d'altres en les muntanyes de Macedònia.

Als grecs del segle VI o del V aC els semblaven bàrbars rossos d'ulls blaus i pell clara la parla dels quals els era incomprendible. Eren confosos molt sovint amb els tracis salvatges, amb el cos cobert de tatuatges. Va ser Heròdot el qui va exposar els orígens ètnics dels macedonis, confirmant com grecs. En els 71 jocs olímpics de l'Hèl·lada, el jove rei Alexandre I hi va participar per primera vegada. Així, doncs, l'any 496 aC, un rei de Macedònia va trepitjar el terra de Grècia al Peloponnès i encara que la primera reacció dels participants representants de les diferents ciutats gregues va ser d'estranyesa

i reserva, es va acceptar a contracor, però davant el clam popular es va decidir que les Olimpíades estaven estrictament reservades als grecs i prohibides a qualsevol bàrbar, encara que fos un rei. Però Alexandre va insistir i va defensar la seva causa davant els hel·lanòdices, magistrats encarregats de fer respectar els reglaments dels jocs. Els va demostrar que era argiu d'origen i que els seus avantpassats eren d'Argos i descendents d'Hèracles. Finalment va ser admesa la seva petició, i va arribar el primer a la cursa de l'estadi.

El cas va provocar gran enrenou a tota Grècia i cadascú va intentar treure'n profit, tant els macedonis com els atenesos. Així els macedonis entraven de ple dret en la història de l'Hèl·lada.

1.3 La història de la Grècia prèvia a Alexandre.

Els grecs o hel·lens, són pobles indoeuropeus procedents de les regions danubianes que, a partir del segle XVI aC es van estendre per la península balcànica, entre l'Adriàtic i el mar Egeu. Primer van arribar els aqueus i es van instal·lar al Peloponnès. La segona onada va ser la dels jonis, que es van agrupar per la Grècia central. En una tercera fase arribaren els eolis i tessalis, que van poblar les regions més septentrionals del país. Aquests hel·lens es trobaven altament civilitzats; coneixien les tècniques bàsiques de l'agricultura i de la ramaderia i treballaven els metalls en assumir els avenços de les anteriors civilitzacions dels cretencs i del mar Egeu. En arribar-hi fundaren les primeres ciutats-estat, unes marítimes com Argos, Atenes i Corint, altres continentals com Esparta i Tebes, i moltes per les illes i les riberes asiàtiques del mar Egeu com Sardes, Milet, Halicarnàs, Samos o Rodes. Així també arribaren a les costes de Sicília i del sud d'Itàlia i fins i tot en Massàlia i Empòrion a l'occident llunyà.

Fins al segle V aC aquests microestats independents foren la pàtria de filòsofs, matemàtics, escriptors i artistes. El territori es limitava a una ciutat, la majoria de les vegades envoltada de muralles. Estaven governats per un petit nombre de privilegiats, és a dir, formaven una oligarquia. Inicialment hi va haver crisis i revolucions i a poc a poc, l'obra de legisladors com Licurg a Esparta, Dracont i Soló a Atenes van afavorir la instal·lació de monarques o tirans. La més rica d'aquestes ciutats-estat, Atenes, va inventar al segle VI aC la democràcia. El seu exemple seria seguit per altres polis,

mentre que diverses ciutats hel·lèniques es van decantar per una monarquia, com Siracusa, i altres per una oligarquia, com Esparta.

El segle V aC patí dues grans sacsejades bèl·liques que van fer tremolar el món grec: les guerres Mèdiques i la guerra del Peloponnès. Les primeres van enfrontar a l'imperi Persa amb les ciutats gregues, coaligades en l'anomenada Lliga de Delos. Els perses van ser derrotats i van signar l'anomenada pau de Càl·lias amb els atenesos l'any 449 aC. Els enfrontaments entre grecs i perses gairebé sempre representaven fracassos per als monarques de l'Iran malgrat la seva superioritat numèrica en contingents de tropes. El que ens confirmà i més endavant ho veurem més nítidament es que l'exèrcit persa era terrorífic únicament per la seva extensió i no per la seva qualitat o estratègia. La segona guerra del món grec va ser molt llarga va durar prop de 30 anys (431-404 aC) entre Atenes i Esparta i els seus aliats respectius, que es disputaven l'hegemonia sobre les diferents ciutats de la Grècia continental.

Va vèncer Esparta i va provocar la ruïna de Atenes i també de tot Grècia. La victòria d'Esparta va marcar no només la fi del poder atenès, sinó també la fi de la Lliga de Delos, i la democràcia a Grècia. Cada ciutat es va organitzar durant un temps segons el model lacedemoni, amb un govern oligàrquic. Esparta va durar poc i de forma precària. Ara les ciutats gregues van recobrar la seva independència: Tebes, per exemple, va reconstruir al voltant d'ella una anomenada Lliga de Beòcia; Atenes va formar una nova Confederació marítima, menys imperialista que l'anterior però també ràpidament es va ensorrar. Al mateix temps la Lliga Espartana també desapareixia sota la pressió dels tebens l'any 371 aC.

Després de la guerra del Peloponnès tot va canviar. El marc tradicional de la ciutat grega va desaparèixer. A principis del segle IV aC, s'instal·là una crisi econòmica de gran magnitud que va tenir com a efecte no desitjat, però inevitable, l'aprofundiment de la divisió entre ciutadans rics i pobres.

Guerres civils, motins provocats per la fam, malalties, invasions procedents de pobles limítrofs i diferents revoltes van esclatar per tot arreu amb la conseqüència d'una davallada a Grècia i un exili general cap a altres latituds (sud d'Itàlia, Cirenaica, Sicília i l'Occident llunyà). Els més joves s'oferiren com a mercenaris als països en guerra a l'entorn del mar Egeu i més allunyats com ara Egipte i, en particular, als exèrcits de l'Imperi Persa. Això últim tindrà influència quan veiem els enfrontaments entre grecs que es van produir en temps d'Alexandre el Gran.

Mentrestant, al segle IV aC es desenvolupà, al nord del territori grec, una consolidació d'un Estat semibàrbar, el regne de Macedònia del qual ja hem parlat anteriorment. És un Estat monàrquic amb una aristocràcia militar (cavallers) que dominava sobre un poble de camperols que parlava una llengua molt propera al grec. Va ser a partir de les Guerres Mèdiques, quan els reis de Macedònia es començaren a implicar en els assumptes grecs.

Mantenien relacions normalment comercials, de vegades pacífiques, de vegades tenses, amb Atenes, que dominava tot el nord del mar Egeu. Lentament el regne de Macedònia es va transformar i perdé el seu caràcter rural. En els camps aparegueren noves ciutats on la cavalleria aristocràtica s'acompanyava d'una infanteria pesada popular, els hoplites macedonis. Aquestes formacions militars foren creades a la primera meitat del segle IV aC durant els regnats dels reis Arquelaus, Alexandre II i Perdicas II. Al mateix temps, els reis macedonis van embellir la seva vella capital, Eges (Vergina), aviat substituïda per Pel·la. Els antecessors de Filip II van viure temps convulsos amb un cert paral·lelisme amb el que estava passant a Grècia. Així tant Alexandre II (369-367 aC), com Perdicas III (365-359 aC) van haver de fer front amb els bel·licosos il·liris, als tracis i algunes tribus macedònies del nord, que, atès el caos existent, pensaren a independitzar-se. Els macedonis fins ara havien tingut breus parcel·les de poder però res no fou important en general. És aquí on apareixerà el gran Filip II de Macedònia, pare del nostre Alexandre.

1.4 Filip II de Macedònia: l'unificador de Grècia.

En ser assassinat en el 359 aC, Perdicas III i atès que el seu fill Amintas era massa jove per succeir-lo, Filip, el seu germà segon, va ser proclamat rei per l'assemblea de l'exèrcit que, pel que sembla, disposava d'un cert pes polític poc estudiat.

Des de la seva proclamació i fins la seva mort el 336 aC, Filip va dominar totalment la història de l'àmbit de l'Egeu, però això no podia sorprendre a ningú. La idea que ens ha quedat d'aquest personatge ens mostra un rostre quadrat, potent, intel·ligent, implacable i probablement brutal però no pervers.

Sabem poca cosa de la seva infància, però hi ha una dada interessant. Quan tenia setze anys, en virtut de les complicades guerres de successió, Filip havia estat enviat a Tebes com ostatge real. Això sens dubte el va marcar. Va conèixer les intimitats de la política

de la breu hegemonia de Tebes. Visqué amb la família del famós general Epaminondas, el millor estrateg grec de l'època, vencedor a Mantinea i Leuctra. Es va rendir davant l'amor homosexual de la falange sagrada tebana i va ser tractat com un convidat i no com un presoner, cosa que en comparació amb la seva Macedònia natal com a mínim li devia sorprendre. També va ser ostatge per un temps indeterminat a la llunyana Il·líria on a falta de no poder realitzar massa coses conreà l'amistat de reis i aliats bàrbars dispensant també favor a artistes, actors i oradors grecs itinerants que periòdicament passaven per aquells llocs.

Filip era extravagant en les seves demostracions de força i de generositat però terrible en la seva fúria. Les recompenses estaven a l'ordre del dia, però també els càstigs. Era polígam, en tres anys va tenir quatre esposes, però va acabar tenint-ne set, tres de les quals eren bàrbares. Menjava copiosament i bevia de manera irracional però la seva resistència era extraordinària. Era famós per les seves festes, cantava i ballava de forma desaforada, no vacil·lava a boxejar o a lluitar ell mateix contra persones o animals (óssos). A l'última etapa abans de ser rei governava una regió del nord-est de Macedònia.

Després del seu nomenament com a rei, Filip va matar immediatament el pretendent més perillós. Que a més era el seu germanastre. Expulsar o eliminar els altres amb moderació. Tenim informació que, quan va tenir les mans lliures, es va disposar a defensar les seves fronteres. Ràpidament s'apoderà de la costa tracomacedònica sota el control d'Atenes. Pren la plaça forta de Amfípolis. Es veié afavorit per l'edat avançada dels reis bàrbars que l'envoltaven i la seva feblesa. Llavors imposà la seva autoritat a Tessàlia i als il·liris d'occident. Aquests èxits ràpids es degueren a motius diferents, però bàsicament a la novetat fonamental de convertir l'exèrcit macedoni en una formació permanent i nacional, a més de saber innovar en el terreny de la tàctica i en la logística militar.

A imitació dels Tebans, el país es va reestructurar en dotze circumscripcions militars que havien de subministrar una unitat de cavalleria, una unitat d'infanteria pesada, que eren els hoplites, i una unitat d'infanteria lleugera. A aquest exèrcit, s'hi afegiren contingents de mercenaris i aliats eventuals.

Estaria compost d'uns 25.000 soldats d'infanteria i uns 5.000 genets sempre disponibles i que eren sotmesos a un entrenament incessant i específic.

Però no es pot fer gaires coses sense diners. Gràcies a les mines d'or i plata, situades a

les muntanyes de Pangèon a Tràcia, Macedònia podia pagar el salari als seus soldats i oficials. A més, disponia de diners per als suborns de traïdors, de còmplices i d'assassinats encarregats a sou. Al capdavant d'un estat relativament poc extens, fortament centralitzat, i amb recursos inesgotables en aparença. Posseïa un exèrcit novell format per 30.000 homes ben entrenats. Així, Filip ja obtingué èxits importants i pogué enfrontar-se a un món grec dividit, empobrit i, sobretot, sense cap empena militar.

Ara Filip havia unificat el conjunt geopolític que constituïen Macedònia, Tràcia i Il·líria, és a dir, a grans trets, la part dels Balcans que s'estén al nord de la Grècia des de la mar Adriàtica fins al mar Negre, regió poc poblada i bastant primitiva. També es va estendre per les costes de la Calcídica i fins als Dardanel·ls. Així, doncs, el seu programa era sens dubte utòpic. Inicialment d'unificar tot el món hel·lè i va llançar-lo contra el seu enemic natural, els perses.

Es va casar amb Olímpia, en una celebració dels "misteris" dels Càbirs. Olímpia era òrfena d'un antic rei de l'Epir (Albània), regne primitiu i inestable però que comptava amb possibilitats. Filip polític sagaç, no va tenir dubtes i s'hi va casar. Conservem una anècdota que és real de quan tenia uns 60 anys. És el simple fet que 200 soldats de Cassandre que havien accedit a matar-la i assaltat casa seva per cometre el crim, la van mirar cara a cara i van marxar.

Filip va deixar embarassada Olímpia l'agost de l'any 356 aC. Sota el signe de Leo va néixer Alexandre III de Macedònia. El rei macedoni va comptar amb un col·laborador excepcional, el gran general Parmenió, col·laborador íntim que va obtenir victòries per al seu senyor i que li va donar l'excel·lent notícia de la participació en totes les competicions dels Jocs Olímpics cosa que va haver de satisfer íntimament a Filip sabedor que els hel·lens els consideraven uns semibàrbars (l'expressió bàrbars queda reservada als perses).

El temps transcorria i els objectius s'anaven aconseguint, però hi havia núvols en l'horitzó. La seva dona Olímpia tenia una gran capacitat d'intel·ligència encara que el seu judici quedava totalment ennuvolat per les seves emocions. La mare d'Alexandre va ser visionària, orgiàstica i orgullosa sense límit. Un frenesí dionisiac la posseïa

mitjançant vi i drogues. Així aconseguia una autosuggerió compartida i pública. Això produí còlera i disgust a Filip que tenia aspiracions hel·lèniques. Olímpia va mantenir al seu voltant les serps domesticades del culte traci primitiu. Gaudia de poca intimitat, en l'època, això era normal, però hi va haver acusacions contra Olímpia, mai demostrades però sí murmurades. Una altra inquietud per Filip va ser el moviment d'Atenes a l'Hel·lespont per assegurar-se la vital ruta del grà des de l'Euxí. No entrarem en els detalls concrets de les guerres de Filip contra Atenes.

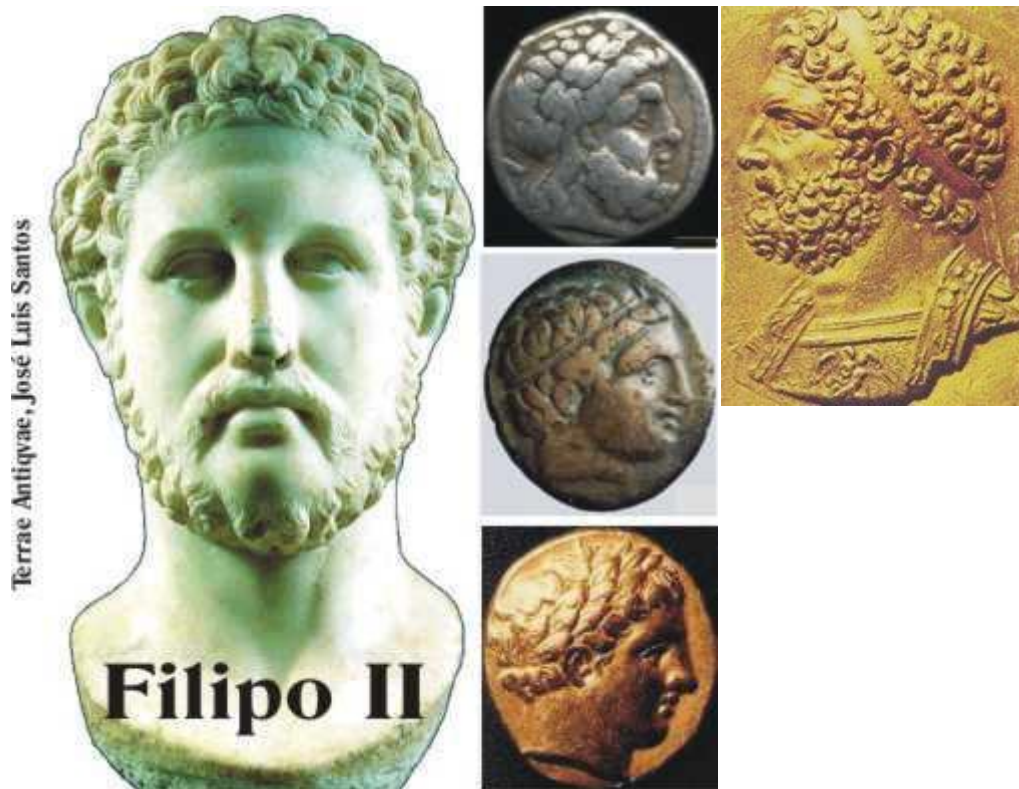
Un altre motiu d'inquietud per Filip era l'excitació en l'Hel·lada davant les victòries del seu veí del nord. Recordem que mai va xocar frontalment amb els grecs perquè ell no volia anar a Grècia com conqueridor sinó com amic. El que sí va fer va ser explotar hàbilment les rivalitats de les ciutats hel·lèniques entre si, demostrant d'aquesta manera mitjançant l'absurd, si pot dir-se així, que aquest món corria a la seva perdició per si mateix.

Primer va eliminar el problema d'Atenes annexionant-me l'Hel·lespont, després va recolzar primer Olint davant Atenes, el que li va permetre prendre Potidea als atenesos. Més tard, donà suport a Atenes contra Olint capturant aquesta ciutat. Va penetrar immediatament Grècia, ocupant de pas Tessàlia (352aC). Més endavant va marxar sobre Tebes i tot semblava perdut per a aquesta ciutat. Els atenesos van córrer en ajuda dels tebens però Esparta no es va moure i els hel·lens van ser derrotats en Queronea (339aC). El nostre Alexandre va participar en directe en aquesta batalla. La Grècia de les ciutats havia deixat d'existir.

Filip estava a punt d'executar la segona part del seu pla, una expedició a Pèrsia que havia de ser la revenja dels grecs, dels que assegurava formar part. Va enviar al seu fidel Parmenió a ocupar un cap de platja més enllà de l'Hel·lespont, però Filip va ser assassinat el juliol del 336 aC a Eges, l'antiga capital de Macedònia. Curiosament s'estava celebrant el seu casament, pel que ens podem preguntar: que hagués estat del nostre heroi Alexandre si Filip arribà a consumir aquest matrimoni tenint en compte que la que seria la seva esposa estava embarassada del mateix Filip?

Sabem segur que Filip poc abans de morir va repudiar a la seva dona Olímpia, la mare d'Alexandre, per així casar-se amb la jove Cleòpatra, filla de Àtal. Se sospità que Olímpia va participar a l'assassinat de Filip, però això, no està demostrat.

El testament de Filip és impressionant, va aconseguir en una vintena d'anys imposar la seva hegemonia al món grec i obtenir un gran imperi al seu voltant. Macedònia passà de ser un regne primitiu a un regne poderós, tot hi que l'amenaça d'altres pobles era constant. Filip cohesionà el seu poble, millorà l'exèrcit i l'unificà com a propi. Fundà ciutats i augmentà la seva riquesa per les mines d'or i plata. Fou un tàctic hàbil i igualment un gran polític que va saber assegurar complicitats a les ciutats gregues. Tot això en vint anys, la herència a Alexandre és trobar-se Macedònia com un regne poderós disposat a fer el salt en la història.

Imatges extretes de la web: <http://terraeantiquae.blogia.com/>

2. VIDA I GESTES D'ALEXANDRE EL MAGNE.

2.1 La infantesa del conqueridor d'orient.

El primer any de la 106 Olimpíada (356 aC), en el sisè dia del mes que els macedonis anomenaven panemos i els grecs atenesos hecatomboó és a dir, el 21 de juliol del nostre calendari, al palau reial de Pel·la, capital de Macedònia, va néixer Alexandre III. Era fill del rei Filip II i d'Olímpia, filla de Neoptòlem, rei dels molossos, un poble grec del Epir. Va rebre el nom d'Alexandre, en honor del seu oncle. Era el tercer que portava aquest nom en la dinastia dels Argèades.

Segons Plutarc, els astròlegs i endevins van manifestar que Filip II de Macedònia va somiar que tancava el ventre de la seva esposa Olímpia amb el segell d'un lleó. La mare d'Alexandre també va tenir un somni. Un raig l'inflamava i el foc s'escampava des del seu cos fins a l'últim racó del món, que quedava sotmès a una nit sobtada. La realitat va ser menys espectacular i més exigent. La primera prova que ja des de la infància va haver d'afrontar el futur conqueridor va ser la tensa i difícil relació dels seus pares. Era inevitable que més tard l'infància d'Alexandre és descrita com a precoç i genial. No va ser un nen de desenvolupament lent. Plutarc esmenta una llarga llista de mestres que Filip va fer venir per tal que l'eduquessin.

Filip i Olímpia es van distanciar després de la temporada idíl·lica en què van procrear Alexandre i més tard a la seva germana Cleòpatra. Filip era l'astut i agressiu estadista que va assegurar i va ampliar les fronteres macedòniques, va organitzar l'imparable exèrcit del país i va imposar la seva hegemonia sobre Grècia. Olímpia, per la seva banda, era una orgullosa princesa d'una zona més primària que Macedònia com era l'Epir (regió hel·lena fronterera amb Albània). Estava dotada d'intel·ligència, bellesa i un fort temperament. Els progenitors d'Alexandre no s'assemblaven en res. Filip descendia d'Heracles segons la mitologia i Olímpia, d'Aquil·leu. Del seu pare, Alexandre va heretar el valor, la resistència, la bravura i l'amor al èpic. De la seva mare, al contrari

que amb Filip, li devia la intuïció, la seva inclinació a la utopia, l'irracional i les passions salvatges.

Olímpia, la seva mare, era una bruixa lliurada a les supersticions dels tracis i al culte de Dionís. La veia ballar histèrica coberta sempre d'heura i de serps, brandant javelines.

Alexandre sempre va estar dividit entre aquests dos caràcters oposats. A la herència materna hem d'atribuir la seva fe en els auguris, la seva predisposició a envoltar-se de endevins i astròlegs.

Totes les fonts coincideixen en el fet que Alexandre va ser un nen sobreprotegit. Filip anava de campanya en campanya, de manera que el petit, amb un pare absent, va tendir a identificar-se amb la mare, que, a més, era sobreprotectora en grau màxim. Els reis macedonis eren polígams. Filip era un seductor impenitent. I als successors al tron de Pel·la els elegia una assemblea de notables. És a dir, que encara Alexandre era l'hereu més plausible, per ser el primogènit, mascle i un nen despert, no deixava de ser un fill més del sobirà. Així per exemple, tenia un competidor al tron en el seu germanastre Arrideu, bastard i discapacitat mental, però potencial adversari.

Per a Olímpia, en canvi, una reina consort, sense autoritat oficial, Alexandre suposava la seva única garantia de poder a la cort macedònia. Això, més enllà de l'amor maternal, explica la proximitat que sempre va buscar amb el seu fill i la conseqüent afinitat d'ambdós. Per contra, Alexandre mai no es va entendre amb Filip. Només van congeniar per moments a partir de l'adolescència, quan van compartir operacions militars com la victòria de Queronea. Aquestes campanyes van donar peu a una certa companyonia i orgull recíproc entre pare i fill.

Imatge estreta de la web <http://es.wikipedia.org/>

Pel que fa l'aspecte físic d'Alexandre ens hem d'acontentar amb les pobres còpies dels retrats originals de Lisip que conservem. El seu perfil en

monedes de plata gastades, còpies tardanes d'obres desaparegudes, un marbre descobert a Tívoli, prop de Roma i un bust a Tarragona, ens donen una idea de com era el conqueridor. Tenia pell clara, ulls blaus, cabells llargs espessos de color castany i un coll estranyament inclinat cap a l'esquerra. Portava el mentó rasurat des de l'adolescència, costum que va imposar perquè, en la lluita cos a cos,

la barba servia de presa a l'adversari. Sempre va preferir la companyia de nois joves de la seva edat. Era confiat per naturalesa, sincer, molt religiós i també molt generós.

Va ser la mare qui va empènyer el fill contra el pare. Aristòtil ens descriu una escena en la qual Filip, completament borratxo, en una festa, abandona a Olímpia per unes jovenetes. En tornar al llit matern veu Olímpia amb una gran serp en el seu llit. Ella li va explicar que es tractava d'un déu. Tots dos es van insultar per aquest motiu. Més endavant en un festí quan Filip estava completament ebri, en un moment donat va agafar una espasa, però va caure rodó. Alexandre se'n va burlar dient: "Et prepares per saltar d'Europa a Àsia, però t'enfoneses saltant d'un llit a un altre". Es va produir un gran silenci a la sala.

2.2 Modelant la personalitat del futur rei del món conegut.

L'educació infantil del príncep va ser la més completa i qualificada que es pogués desitjar. De la seva mare, iniciada en els cultes dionisiacs que es practicaven al nord de Grècia, va absorbir una profunda religiositat. També en va aprendre la devoció per la figura d'Aquil·leu, el seu presumpte avantpassat. Alexandre l'imitava des de petit. Solia anomenar Fènix el seu tutor Lisímac, tot imitant el nom de l'heroi llegendari.

Sempre es va emmirallar-se en el guerrer homèric. Seria el referent dels seus actes. Lisímac no va deixar de ser una ombra en la seva infància, però li va ensenyar la diferència que hi ha entre un esclau i un home lliure. Pel que fa a Filip, Alexandre no podia trobar millor mestre en les arts militars i polítiques. Si no hagués existit Alexandre, el seu pare, amb qui el noi va fer les primeres passes en les armes, hauria passat a la història com el millor estrateg de l'època.

Un altre pedagog que va influir en la vida del petit príncep va ser Leònidas, va tractar a Alexandre amb rigor, modelant el seu caràcter cap a l'estoïcisme amb costums de tipus espartà, com els àpats frugals, la roba lleugera i els exercicis físics freqüents. El futur conqueridor del món no va guardar un bon record d'aquest preceptor tan dur. Plutarc ens diu que de petit, Alexandre cantava i tocava la lira. Tenia una veu aflautada molt al gust de l'antiga Grècia. En una ocasió, el seu pare, l'enginyós però cruel Filip, el va avergonyir en públic per aquesta afició. La veia efeminada.

De qui sempre se'n recordaria Alexandre amb respecte i afecte va ser del seu mestre més famós, Aristòtil. Oriünd d'Estagira, en aquest moment integrada a Macedònia. Aristòtil havia deixat Atenes després de la mort del seu mestre Plató, quan Espeusip va heretar la direcció de l'Acadèmia. Filip II el va cridar i va anar a Pel·la, disposat a encarregar-se de la formació del seu hereu. El savi era fill del metge personal del pare de Filip, el qual garantia la seva lleialtat. Als voltants de l'any 343 aC, quan l'autor de la *Metafísica* es va presentar a la capital de Macedònia, el monarca el va rebre amb aquestes paraules: "El que més m'alegra no és que hagi nascut el meu fill, sinó que ho hagi fet en l'època en que tu vius. Instruït i format per tu, ell serà digne de nosaltres i podrà complir la missió que jo li encomani en el futur ". Alexandre tenia tretze anys. Va rebre lliçons de lògica, metafísica, retòrica, poètica, zoologia, medicina i ciències morals i polítiques. Els ensenyaments aristotèlics es recolzen en Homer i les tragèdies d'Èsquil, Sòfocles i Eurípides. El filòsof preparà per al seu alumne, ja iniciat en les armes i en la caça, una edició comentada de la *Ilíada*, i elogià el perfecte equilibri del poema homèric. Quina relació van tenir el mestre i el seu alumne? Fins a quin punt les lliçons van servir de base per a les victòries d'Alexandre? Sabem que durant tota la seva vida va dur en un cofre un exemplar de la *Ilíada* i un punyal.

Aristòtil va estar a càrrec de l'educació de l'adolescent durant quatre anys. Alexandre va mostrar-se assedegat dels sabers i de les matèries amb del seu mestre. Aristòtil també va impartir el jove nocions de dret i educació cívica i, en l'última etapa, de filosofia. Aristòtil va transmetre al seu alumne l'amor a la contemplació explicant que "en totes les coses de la natura hi ha alguna cosa admirable". Alexandre recordarà aquesta lliçó quan demani a savis que l'acompanyin en la seva expedició asiàtica i s'encarregarà que li facin una relació de les plantes i dels animals exòtics que es vagin descobrint. És el sentit de l'observació que Aristòtil li va potenciar.

Alexandre era molt emotiu, potser per l'inestable ambient familiar de la seva infantesa, ell necessitava tant l'autoconfiança com l'afecte dels altres. Era fortament emotiu. Plorava quan les seves tropes se li van revoltar. Es reconciliava amb petons i abraçades. Mai no se sentia tan feliç com quan podia mostrar-se magnànim.

Però el seu temperament passional el va impulsar a cometre errors i a ignorar consells assenyats. Alexandre va tenir amics lleials. Molts d'ells es remuntaven a la infància i a l'adolescència. Ptolemeu, Nearc, Clitos el Negre i Hefestió, sobretot, van ser les persones de màxima confiança en els assumptes bèl·lics i administratius, així com els seus suports emocionals. Amb ells, la majoria, d'una lleialtat a tota prova, hi va compartir marxes penoses, triomfs multitudinaris i vetllades de diversió. També hi va haver molts més personatges al seu voltant, fills de la noblesa macedònica, que el van acompanyar a l'exili de Tebes i a Il·líria, creant uns nexes d'amistat que es van enfortint amb el pas del temps.

Pintura treta de
<http://angelpichon.blogspot.com>

El jove príncep admirava a Aquil·leu, heroi venjatiu. Així com Aquil·leu tenia el seu Pàtrocle, així també Alexandre comptava amb el seu Hefestió. De totes les amistats que va tenir Alexandre la més destacada va ser Hefestió, antic company seu des dels temps que escoltaven les lliçons d'Aristòtil. Fou l'amic més proper durant tota la seva vida. Tenim informació sobre aquesta relació, Ptolemeu fill de Lagos, Clitarc d'Alexandria, Plutarc o Arrià ens donen abundants dades per poder-nos fer una idea bastant fefaent. Eren només grans amics o formaven, en realitat, una parella? La nostra opinió es defineix cap a la segona opció. Sembla que és el més probable, atesa la bisexualitat generalitzada entre hel·lens.

El mateix Filip, el seu pare, havia protagonitzat múltiples aventures tant amb dones com amb homes. El cas és que la devoció mútua entre Alexandre i Hefestió era absoluta com si en el relat homèric tractés de l'afecte que hi havia entre Aquil·leu i Pàtrocle. Olímpia es comportava amb Hefestió com una sogra gelosa. En la cort de Pel·la, les sospites eren prova que la realitat només era una. Hem de recordar que a la Grècia clàssica la relació entre professor i alumne no era malvista. En una ocasió, segons Arrià, davant d'una indicació d'Olímpia, Hefestió li va respondre ferma i afectuosament en una carta: "Saps que per a mi Alexandre ho és tot".

Així crea la teoria d'una possible relació més íntima. Sabem que Alexandre, a més, va estar a punt de perdre el seny quan va morir el seu amic. És bastant evident que

Alexandre tenia certa tendència a l'homosexualitat. Tenia problemes amb les dones. Olímpia, preocupada per la falta d'interès del seu fill cap al sexe oposat, va arribar a contractar professionals perquè l'iniciessin en els plaers eròtics.

Però ell no en volia saber res. Va tenir com a mínim un amant confirmat que va compartir amb ell, el llit, un eunuc persa anomenat Bàgoas, personatge sincer, enginyós, expert en protocol i bon ballarí. Es van fer un petó en públic com amants entre milers de testimonis. Amb tot, Alexandre també es va enamorar de dones o almenys d'una, de Roxana, la bellíssima filla del sàtrapa de Sogdiana (Uzbekistan). Els seus altres casaments amb Estatira o Barsine, no van ser més que maniobres polítiques. Roxana no representava res més que una carta diplomàtica per a Alexandre. En aquell moment va ser simple i pura atracció, amor?

Amb setze anys, el seu pare el va associar a les tasques del govern com a regent. Paral·lelament l'enfrontament entre Filip II i les ciutats de Grècia van desembocar en la fi de la independència hel·lènica. A la primavera de l'any 340 aC, el nostre jove regent s'enfrontà a una revolta de tribus rebels de l'actual Bulgària, al nord del Danubi. Ràpidament es posà en marxa i, en aquesta primera campanya, d'Alexandre aconseguí un èxit total. Va vèncer els seus enemics, els vengué com esclaus i fundà la seva primera ciutat que portà el nom d'Alexandròpolis. En aquest mateix any, durant un combat contra altres tribus revoltades i en un moment donat, Alexandre, salvà la vida del seu pare quan fou ferit per una llança a la cuixa. Ell el protegí amb el seu escut. Feliçment tot acabà en un ensurt.

Encara que els esdeveniments amb la Grècia del famós orador Demòstenes, el qual llançà atacs continus contra Macedònia, van deteriorar les relacions entre els grecs, i les tribus que envoltaven aquesta regió foren sotmeses a la família reial de Macedònia. Aristòtil fou premiat i la seva ciutat nadiva d'Estagira fou repoblada d'esclaus com a pagament per l'educació d'Alexandre.

Però Olímpia presentí que el seu fill se li escapava de les mans. Aleshores tingué enfrontaments amb Alexandre i amb Filip, el qual ja no la suportava. Ella no podia

entendre que el seu fill no vulgues contraure matrimoni. Alexandre semblava indiferent a les dones i la seva mare creà estratagemes per intentar espavilar-lo. Aquesta preocupació fou compartida amb Filip. Els seus comentaris, que tothom escoltava, crearen l'opinió que el seu fill era impotent o simplement homosexual.

L'any 339 aC, a causa d'un conflicte sorgit a la ciutat d'Ánfissa, els esdeveniments es precipitaren. L'exèrcit macedoni es posà en marxa, travessà Tessàlia i s'introduí a Grècia pel congost de les Termòpiles. Arribà fins a Tebes. Demòstenes, el gran orador, intentà convèncer tots els grecs de lluitar contra Macedònia. Prometé que Atenes pagaria les despeses de la guerra i que posaria a disposició dels tebens la seva flota que juntament amb altres aliats grecs s'oposarien a Filip.

Les operacions militars van començar l'any 338 aC. Els macedonis intentaren pactar i negociar amb la intenció d'aparèixer com a conciliadors. Tanmateix, Atenes, per boca de Demòstenes, negà tota opció al diàleg.

L'exèrcit macedoni compost per 30.000 soldats d'infanteria i 2.000 genets s'oposen a les forces gregues compostes per 10.000 atenesos, 10.000 beocis, 5.000 mercenaris, i el batalló sagrat dels tebens. La victòria fou total i la falange obtingué un èxit absolut amb molt poques baixes. Els aliats grecs van perdre més de 10.000 homes. Tres mil soldats foren fets presoners i tots els homes del batalló sagrat Tebà van morir. Aquesta unitat tebana que era l'elit del seu exèrcit era formada per parelles de soldats que eren amants. No en va quedar ni un de viu.

El vencedor va ser generós amb els atenencs. Permeté incinerar els morts amb honors militars i les cendres van ser retornades als seus familiars per mediació d'Alexandre, que va visitar i va admirar Atenes. Filip no tenia cap intenció agressiva envers Atenes. Es va redactar un tractat anomenat Pau de Demades i la confederació marítima d'Atenes va ser dissolta. Tebes va ser durament castigada i va ser destruïda. Filip va iniciar una gira per Grècia que semblava cada cop més una finca particular. Va exigir ser reconegut com a capdavanter. En una mostra de força, Filip es presentà sense oposició fins al Peloponnès. A Corint convocà un consell al qual van concórrer enviats de totes les ciutats-estat gregues excepte Esparta. El van nomenar comandant suprem de les forces gregues "de defensa" contra els perses. Després tornà a Macedònia per preparar el seu gran somni, l'expedició a Àsia.

Aparentment en aquest període de les seves vides, Alexandre i Filip es van entendre millor que mai. Però el destí volgué que Filip s'enamorarés de Cleòpatra. Es va preparar un nou casament amb la seva neboda i noia favorita.

Fou un matrimoni important, ja que es tractava d'una decisió política de primer ordre que afectava tothom. La futura dona de Filip ja estava embarassada i Olímpia perdria la seva antiga categoria de primera dama a la cort. Olímpia devia de passar-ho molt malament. En el banquet es respirava una forta tensió i enmig de les habituals bromes pujades de to, Àtal, va proposar brindar a la salut de la feliç parella. Tanmateix, fos per la beguda o per una tàctica calculada, s'actua de manera que el seu enllaç produís un hereu legítim de Macedònia. La reacció d'Alexandre va ser immediata. Va cridar mentre llançava una copa al cap d'Àtal «Canalla! I jo què sóc? Un bastard, potser sóc un bastard?».

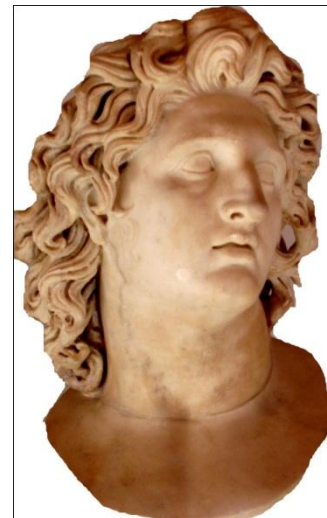
Es va crear un tumult generalitzat i Alexandre va anar a les habitacions de la seva mare, la va recollir i amb una escorta d'homes de confiança es va dirigir al Epir. Va passar l'hivern del 337-336 aC refugiat en una tribu lincesta, mentre que el seu pare va emprendre una expedició contra ell. Finalment per intermediació d'un amic mutu, Filip i Alexandre es van reconciliar. Una condició que va posar Alexandre per al retorn va ser que la seva mare li acompanyés. Filip va donar la seva conformitat i, en la primavera de l'any 336 aC tot tornà a la normalitat, però en aparença, perquè la tensió es va mantenir i l'odi entre Cleòpatra i Olímpia augmentà per moments.

Quan Filip va constituir la Lliga de Corint, va perfilar l'objectiu d'unir esforços en la lluita contra el tradicional enemic de la hél·lada, el gran rei de Pèrsia. Hi havia diversos motius pel qual Filip li interessava la invasió del seu enemic asiàtic: les fabuloses riqueses d'Àsia, la venjança d'ultratges anteriors o una presumpta col·laboració panhel·lènica que li permetés alçar-se com a líder indiscutible del món grec. Arribà el mes d'agost de 336 aC. La nova esposa de Filip, Cleòpatra, donà a llum a un noi al que se li va posar el nom de Càranos. En principi no semblà donar-se a entendre que pugui ser un successor amb els mateixos drets que Alexandre.

Tot estava preparat perquè l'exèrcit grecomacedòni iniciï la conquesta de Pèrsia, s'organitzà una cerimònia oficial de comiat a la qual varen assistir els caps dels estats grecs, els prínceps, els senyors de Macedònia, els generals i oficials superiors de totes les ciutats de Grècia.

2.3 Mort de Filip i ascensió d'Alexandre.

Filip volgué aprofitar l'ocasió d'aquesta concentració d'Eges, per celebrar les noces de la seva germana Cleòpatra amb el seu oncle, el rei dels molossos i germà d'Olímpia. Hi va haver una gran assistència, espectaculars sacrificis, sumptuoses cerimònies i jocs atlètics. Però la jornada festiva es tornà en desgràcia. Abans de l'inici del discurs, en estranyes circumstàncies, un dels guardaespalles de Filip, anomenat Pausanias, s'aproximà a ell que estava situat davant del seguici i en l'estret corredor de pedra que conduïa a la sorra, el va atacar amb la seva espasa, Filip morí immediatament.

Imatge extreta de www.historiaclasica.com.

Museus Capitolins (Roma).

En el desconcert que es creà, l'assassí fugí perseguit pels oficials de la guàrdia reial. Aconseguí arribar al cavall però les robes s'enganxaren y aquest fet el va fer caure a terra. Aleshores els seus perseguidors varen rodejar-lo, i el varen apunyalar. La multitud s'escampà pels carrers d'Eges i Olímpia entrà en escena. Ella organitzà els funerals del rei, matà a la seva rival Cleòpatra, llançà al foc al petit Càranos i eliminà qualsevol oposició. Immediatament Alexandre va ser reconegut com a successor de Filip a l'assemblea.

Els grecs van veure una possibilitat d'eliminar la tirania macedònica i ràpidament Tebes liderà una oposició oberta al recentment elegit Alexandre. Les revoltes es varen succeir per tota Grècia. Es va tenir l'impressió que el petit i atabalat Alexandre no seria una veritable amenaça. Els bel·licosos tracis i il·liris varen envair part de Macedònia i fins i tot els tessalis estaven inquietos. Evidentment els grecs van cometre l'error de subestimar el nou rei macedònic.

Després d'eliminar els rivals als possibles pretendents a la seva corona, Alexandre es guanyà als tessalis recordant el parentiu que els unia amb Filip. Amb gran rapidesa es presenta a Beòcia i acampà molt a prop de la ciutat de Tebes.

Aquesta ciutat es rendí i així Alexandre va poder imposar-se per mitjà de l'estratègia sense necessitat d'utilitzar la força. Demòstenes, el major crític d'Alexandre, gran orador, va romandre en silenci.

A continuació Alexandre convidà tots els grecs a unir-se al seu programa en el congrés de Corint i fou elegit comandant en cap dels exèrcits hel·lènics contra Pèrsia. Tornà cap al nord amb gran rapidesa i posà ordre a les fronteres de Macedònia, que tracis, tribals i il·liris no paraven de saquejar sense control. Foren quatre-cents quilòmetres els que recorregué en quinze dies.

En cert moment s'estengué un rumor que Alexandre estava greument ferit i que havia mort. La falsa notícia féu que els grecs tinguessin una nova reacció hostil i aquest cop atacaren les guarnicions macedònies del país. Novament és Tebes la que liderà la insurrecció i amb l'or del gran rei creà una aliança amb Eòlia, Etòlia, Arcàdia i Messènia. Atenes hi col·laborarà. Des dels Balcans, Alexandre tingué notícia de la difícil situació i en una gran demostració de poder arribà als voltants de Tebes en no gaire més d'una setmana. Però ja era massa tard, i Tebes no es podia fer enrere.

2.4 Primeres campanyes del rei Alexandre.

Hi hagué ciutats que no tingueren temps d'arribar a l'escenari de l'enfrontament, altres esperaren el resultat de la batalla i moltes no participaren per por de les conseqüències. Alexandre arrasà Tebes, tret de la casa del poeta Píndar així com els seus familiars i certs personatges que havien donat suport al seu pare i a ell. Els experts soldats macedonis van vèncer en una batalla de fàcil resolució. Tots els homes hi van morir i les dones, nens i ancians van ser venuts com esclaus. Els llocs sagrats no van ser profanats. Ara sí que els grecs havien rebut una duríssima advertència: ningú no estava fora de perill. Els atenesos van demanar perdó, es van fer nous tractats i, per fi, la situació a Grècia estava totalment controlada.

Alexandre va partir de Pel·la a la primavera de l'any 334 aC amb un exèrcit de 30.000 soldats d'infanteria i 4.000 genets, dels quals només 5.000 grecs. No tenia gaire informació sobre els pobles contra els quals emprengué la seva expedició militar.

L'exèrcit persa era incomparablement més nombrós i ben equipat. Disposava només a Àsia Menor a les seves ordres d'uns 150.000 homes, a més de 40.000 a la satrapia de Síria-Cilícia-Egipte. Tenia, a més, un mínim de 20.000 mercenaris grecs dirigits per un gran general, Memnó. Els recursos econòmics eren il·limitats i la seva flota de guerra era immensa. Alexandre tenia molt clar la seva admiració per Homer.

Havia llegit moltes vegades la *Ilíada* i ell es veia a si mateix com Aquil·leu, heroi venjatiu, que anava una altre vegada a conquerir l'orient per a occident. Quan travessà l'estret de l'Hel·lespont a la primavera del 334 aC, primerament visità la ruta d'Agamèmnon cap a Troia. A cada parada recità passatges de la *Ilíada* als seus companys i a Ílion (Troia). Sacrificà i disposà garlandes al voltant de la presumpta tomba d'Aquil·leu i també va córrer nu al seu voltant, segons un costum antic.

A la primera batalla ja es féu palès el seu temperament. No gaires setmanes després del desembarcament a la satrapia de Frígia es va produir el primer enfrontament amb un exèrcit persa. Més que un general, es comportà com un exaltat. Tot això succeïa entre els mesos de maig-juny. L'exèrcit persa estava dirigit pels sàtrapes d'Anatòlia occidental i per Memnó, envers el qual no va tenir la consideració que li era deguda, potser perquè no era persa. L'exèrcit grecomacedoni, després de prendre la ciutat de Làmpsac, arribà als voltants del riu Grànic, un corrent d'aigua que baixa des dels cims del mont Ida. De fet des d'aquesta posició es dominava la regió. Els perses estaven concentrats una mica més lluny, cap a l'est, i baixaven en gran nombre cap al mar, seguint la riba dreta del Grànic.

Els perses havien celebrat consell de guerra i no havien pogut impedir que els macedonis travessessin l'Hel·lespont, tot i el seu poder en el mar i les escasses forces navals macedòniques. La desconfiança regnava entre els sàtrapes. Darios III prohibí qualsevol iniciativa i ara havien de canviar l'estratègia per tal de rebutjar la invasió cap al mar. Memnó tenia un objectiu diferent, retirar-se incendiant les collites i els camps, calant foc als graners, destruint els farratges i, si era necessari, arrasant les ciutats per tal que Alexandre es desgastes i s'esgotés per manca de queviures. Mentrestant un altre exèrcit persa envaïa Macedònia. L'opinió era sensata, però els governadors o sàtrapes no van quedar convençuts. Tenien por del gran Rei i creien que no havia de permetre devastar els territoris per la por a les conseqüències.

2.5 Grànic, el pont cap a Pèrsia.

Parmenió, general i íntim amic del seu pare Filip, va realitzar una aproximació cap al riu a la manera clàssica. Les versions d'Arrià i Plutarc són coincidents. La lluita es va iniciar ja avançada la tarda i contra l'opinió de Parmenió. Els macedonis van atacar frontalment. Els perses van desaprofitar l'avantatge tàctic.

Col·locaren la seva cavalleria (20.000 genets) a primera línia al llarg de la riba i, tal vegada per desconfiança, van deixar els mercenaris grecs (20.000 soldats) a la rereguarda sobre uns turons que dominaven el camp, però massa allunyats per intervenir a la batalla.

La infanteria persa, composta d'entre 15 i 20.000 combatents, van ser situats com una punta darrere de la cavalleria.

Els macedonis van travessar el riu en posició descendent-ascendent, des de la part oposada. La infanteria persa llançà fletxes, javelines i tot tipus d'objectes.

Alexandre a l'avantguarda de la seva cavalleria, xocà contra els perses per intentar trencar la línia, mentre que la cavalleria tessàlia de l'ala esquerra del general Parmenió, va contenir el flanc dret persa. La falange va fer un intent de creuar el riu Grànic. Però el veritable atac, el va efectuar una falca de tropes d'infanteria i de cavalleria que es llançà al riu i va atacar el centre-esquerra de la formació persa.

La força atacant va patir serioses baixes, però va desordenar la línia enemiga i va obligar que els perses utilitzessin la reserva. Mentrestant Alexandre, des del flanc dret, desbordà la línia persa però a costa de ser ferit al braç per la càrrega i de patir nombroses baixes. El rei va vacil·lar sota el xoc però va ser salvat en última instància pels seus companys i lentament la part central persa començà a replegar-se. El seu centre cedí i les ales també. Els macedonis actuaren de manera que el gruix de l'exèrcit persa fos colpejat, un cop eliminada la segona línia persa. Es produí una gran desbandada.

Els mercenaris grecs ni tan sols van entrar en combat excepte la cavalleria que hi va col·laborar. Es van rendir i van demanar parlamentar, però Alexandre els va considerar traïdors i els va degollar. Només es van salvar uns 2.000 combatents que va enviar com a esclaus a Macedònia. Del costat persa van morir entre 20 i 25.000 soldats d'infanteria i uns 2.500 genets. De la banda macedònia les baixes van ser mínimes.

No més hi hagué cent baixes entre genets i soldats d'infanteria i sí perdé 25 companys. En el combat van morir també, a més de Mitridates, gendre de Darios, Espitidrates, sàtrapa de Lídia, i el sàtrapa Ardite de Frígia, que es va suïcidar després de la derrota.

Després d'incinerar les seves baixes, Alexandre va ordenar que es gravessin en les armadures la inscripció següent: *Alexandre, fill de Filip i els grecs, menys els lacedemonis, van conquerir aquest botí lluitant contra els bàrbars d'Àsia.*

Són curioses aquestes paraules. No es parla del fet que els macedonis haguessin vençut. És clar que Alexandre fou el cap de la lliga de Corint, quan de fet la victòria havia estat aconseguida per la càrrega central i frontal de la cavalleria macedònia. Curiosament els grecs no hi havien intervingut. S'enviava un avís a Esparta i als lacedemonis.

Finalment denominava els bàrbars, és a dir els perses, amb un vocabulari que era un cant a les idees panhel·lèniques. Alexandre va enviar tres-centes armadures perses completes, amb els seus escuts, perquè exposessin aquest botí en el temple d'Atena sobre l'Acropolis d'Atenes per la victòria. Excepcionalment perdonà els exiliats tebans que havia agafat presoners entre els mercenaris perses. Aquesta mesura de gràcia potser va compensar la pena d'haver-se comportat tan cruelment amb Tebes.

La victòria del Grànic era petita, però va donar els seus fruits immediatament. La Frígia marítima va caure a les seves mans després Mísia. Lentament va començar a baixar per l'oest de la península d'Anatòlia per protegir les comunicacions i privar de bases a la flota persa. Parmenió va ser enviat a controlar Bitínia. El rei Alexandre ocupà les ciutats costaneres: Sardes, on va aixecar un temple a Zeus Olímpic i un altar; a Efes, la més bella i famosa de les ciutats jònies; i Milet, que posseïa una important base naval persa. Aquestes ciutats van ser ocupades sense dificultats. Així Jònia i Lídia van ser conquerides en un breu termini de temps a l'agost del 334 aC.

2.6 Les conquestes d'Orient Pròxim.

Abans de partir cap a Halicarnàs, la capital de Cària, es presentà una flota de quatre-centes naus perses davant Milet. Alexandre s'hi oposà amb cent seixanta naus. Després d'una escaramussa en veure que la flota persa es retirava i davant la inferioritat en nombre de les seves naus decidí llicenciar la seva flota i conservà només un petit grup de naus de transport. A partir d'aquest moment decidí anar a apoderar-se d'Halicarnàs i

posteriorment i s'hi introduí cap a la península d'Anatòlia a la tardor del 334 aC. Arribà davant les muralles d'Halicarnàs, ciutat ben defensada i situada al fons d'una badia i envoltada de poderoses muralles.

A més posseïa tres fortaleses a l'entrada de la península. A la ciutat, s'hi trobava el sàtrapa i el general Memnó, el vençut a Grànic. Es produïren enfrontaments, i Alexandre féu venir els seus enginyers amb les seves màquines i el millor enginyer artiller del món clàssic, Díades. S'ompliren les fosses, es prepararen ariets i torres i s'inicià l'assalt. De moment fracassà. Dies més tard es reiniciaren les operacions i, després de diverses temptatives d'assalt, fou atacada la ciutat amb foc i amb l'artilleria. Al cap d'una setmana, la ciutat es rendí davant els macedonis.

Els mercenaris grecs del bàndol persa desertaren i Memnó escapà a l'illa de Cos. La seva intenció era portar la guerra a les illes de l'Egeu amb la flota persa i hostigà la rereguarda macedònia, però la seva prematura mort a Lesbos, li impedí executar aquest pla.

Alexandre, després de descansar uns dies, avançà cap a Gòrdion, on se li atribueix l'anècdota del nus gordià. Segons els oracles, només qui aconseguís deslligar-lo obtindria el domini d'Àsia, cosa que Alexandre va aconseguir amb facilitat. El partí amb la seva espasa.

A continuació va creuar el riu Halis, va sotmetre Paflagònia i Capadòcia i es va internar en Cilícia. Allí s'hi va haver d'aturar a causa d'una febre. Les va patir per banyar-se suat a les gelades aigües del riu Cidnos.

2.7 La batalla d'Issos, la presa de contacte amb Daríos.

El Rei de reis havia comprès per fi que Alexandre no era un simple guerrer macedònic amb sort i veia que el seu objectiu final era destruir el seu imperi. Havia arribat al seu coneixement l'anècdota del nus gordià. Per això, mentre Alexandre avançava havia anat concentrant un impressionant exèrcit d'uns 500.000 combatents, dels quals 100.000 eren de cavalleria i els va situar en una plana que s'estén des dels congostos fins a la vila d'Issos.

Alexandre després d'ocupar Tars, va prosseguir l'avanç cap a l'est i els dos contendents es van enfrontar prop del golf d'Alexandreta. Una mala posició per als perses, que no podien desplegar per complet el seu enorme exèrcit. Alexandre va demostrar en aquesta batalla tota la seva vàlua com a estrateg.

Aquest factor el va aprofità molt bé el macedoni que va conduir a les seves tropes en columna al combat posant davant a la infanteria i la cavalleria darrere. Després va desplegar les seves unitats a mesura que el terreny s'obria entre el mar Mediterrani i les muntanyes del Taure.

Els macedonis, segons algunes estimacions eren uns 40.000 homes, dels quals no més de 6.000 eren genets. Al flanc dret hi va col·locar els hipaspistes, a continuació la falange amb els arquers i al flanc esquerre de la falange un altre contingent d'infanteria lleugera. A banda i banda dels combatents del carrer hi va situar la cavalleria. Ell mateix es va col·locar al el flanc dret al capdavant dels genets tessalis i macedonis. Els perses es van situar de forma molt previsible.

Tota la cavalleria i el gruix de la infanteria eren al davant i prop del riu Pinar. Era una disposició de forces, en la qual els perses pretenien embolicar l'exèrcit macedoni amb la seva aclaparadora cavalleria. Al centre persa, la punta de llança estava formada per 30.000 mercenaris grecs que Darios posseïa. El desenvolupament del combat va ser el previst per Alexandre. Quan els dos exèrcits van arribar prop l'un de l'altre, la cavalleria persa es va llançar com una tromba contra l'ala esquerra macedònia.

Darios buscava un combat de cavalleria, convençut que la principal força dels hel·lens era la falange. Alexandre va contenir amb prou feines l'atac de l'ala esquerra amb el reforç de la cavalleria tessàlia i a continuació va passar a l'ofensiva. Traspassà el riu Pinar al capdavant dels seus companys cavalcant i carregà en oblic contra el flanc esquerre persa abans que la falange avancés. Aquest atac va semblar el desordre en el centre de l'enemic que va estar a punt d'enfonsar-se.

Els homes de Darios van lluitar i el combat va restar molt de temps indecís, fins que el Rei de reis creient que estava en perill, va emprendre la fugida. Primer escapà amb el seu carro sense esperar el conductor i, després, a cavall, deixant enrere les seves armes. La completa aniquilació no es va produir pel fet que els hel·lens van suspendre la persecució en caure la nit. Els perses van tenir uns cent mil morts, deu mil d'ells genets.

Entre els grecs hi hagué 450 morts, segons unes fonts, i no més de 280 baixes segons altres. El mateix Alexandre va ser ferit a la cuixa.

A mans del macedoni, a més del tresor reial persa que va repartir entre les seves tropes, hi van caure l'esposa, les tres filles i la mare de Darios. El conqueridor macedoni les va tractar amb correcció, tot i que al voltant hi hagué un gran tumult, caos, i gemecs. El campament dels perses va ser saquejat com era norma de l'època.

Alexandre va enviar a Parmenió amb una columna cap a Damasc. Alexandre va demostrar una gran magnanimitat, però potser va utilitzar, en major mesura, una gran intel·ligència política. El macedoni no està conquerint Pèrsia per saquejar-la sinó per venjar Grècia d'ofenses passades. Potser el fill de Filip tingué altres intencions. Després d'Issos començà a tenir la idea de regnar sobre perses, grecs i macedonis, no com un sàtrapa o un tirà sinó com un rei. Alexandre somià construir un sistema polític segons el racionalisme aristotèlic. Ell era l'home que havia de realitzar el somni.

Imatge extreta del llibre: *Historia del arte* (vol. 5 art grec) de l'editorial Salvat. *El gran mosaic de la batalla d'Issos*. Museu arqueològic de Nàpols Pàg. 99.

A finals de desembre de l'any 333 aC, hi hagué un intercanvi de cartes entre Darios i Alexandre. Aquell li oferí unes condicions magnífiques per arribar a un tractat, aquest les rebutjà i inicià l'avanç cap a Fenícia. El gener i febrer del 332 aC s'aproximà a Trípoli que ocupà sense dificultats.

El nom d'Alexandre ja feia esglaiar qualsevol. Continuà el seu avanç cap al sud i rebé així la submissió de Biblos i Sidó. Els fenicis, en general, detestaven els perses i el rei Darios.

2.8 Setge de l'illa fortificada de Tir.

Des de Sidó, Alexandre va avançar cap a Tir. La ciutat tenia un perímetre doble. La part antiga estava construïda a la terra ferma, però el palau reial, els magatzems i els ports es trobaven en una illa, fortament defensada per les muralles que l'envoltaven. Tenien cinquanta metres d'alt i gairebé el mateix a l'ample. Els tiris eren abans que res comerciants i banquers. La seva flota navegava per la Mediterrània amb la flota persa i Tir era vassalla del gran Rei. Però en aquests moments tractaven de romandre neutrals. Per això Alexandre va rebre una ambaixada tíria i els digué que passessin de llarg amb la promesa que no serien atacats. Si no rebien una resposta positiva es farien forts a la seva illa i no permetrien que cap persa ni macedoni entressin a la seva ciutat. Alexandre s'irrità terriblement i considerà una temeritat avançar cap a Egipte deixant un enemic al darrere. Rebé la bona notícia que Xipre havia caigut. Això reafirmà el seu interès en la conquesta de Tir perquè reunides la flota xipriota amb la macedònia i la de Tir, la supremacia estava garantida.

Tir està situada en una illa rocosa a uns vuit-cents metres de terra ferma, ben emmurallada. Disposava d'un gran port i estava proveïda d'una gran flota. Per això pensà que no havia de tenir dificultats a resistir a Alexandre.

Creia que Alexandre es cansaria i continuaria el seu avanç cap a Egipte. Però els tiris es van equivocar. El setge va durar set mesos, amb grans dificultats i hagué de suportar moltes baixes. Es va construir un dic amb pedres i fusta que unia la costa als voltants de l'illa, aprofitant la poca profunditat del mar. Al mateix temps es bloquejà el port amb naus arribades de Xipre i altres ciutats fenícies. No obstant això, els tiris van combatre fins al final. Cremaren les torres d'assalt macedònies i calaren foc a les parts de fusta

del dic i lluitaren de forma desesperada. El mes de juny Alexandre estava realment contrariat. Llavors va rebre un cop de sort en forma d'ajuda.

Per sorpresa van arribar flotes d'uns aliats inesperats: el rei de Biblos i els sidonis, tots ells fenicis, com Tir, van arribar amb un reforç de vuitanta navilis en total i també hi van comparèixer vaixells armats de Cilícia, de Lícia i cent vint naus xipriotes.

Ara sí que Tir estava perduda. És evident que a les altres ciutats fenícies els interessava enfonsar el poder de Tir i aconseguir així d'Alexandre contrapartides beneficioses.

S'acabà definitivament el moll del port. Les màquines de guerra s'hi aproximaren i la gran torre de fusta construïda permeté obrir bretxa a la muralla. A finals del mes de juliol o principis d'agost del 332 aC, les flotes combinades i aliades d'Alexandre derrotaren la flota de Tir, però a l'inici del combat i davant la inferioritat numèrica es retiraren al port. La flota xipriota les bloquejà. Les màquines de guerra obriren un forat a les muralles des de l'escullera o moll i immediatament s'inicià l'assalt. Paral·lelament les naus macedònies llançaren passarel·les per desallotjar els tiris i dels llençols de la muralla que donaven al mar i així forçar l'entrada dels dos ports de la ciutadella. Uns vuit mil tiris van ser apunyalats per les tropes macedònies.

Els habitants de la ciutat van ser reduïts a l'esclavitud en un nombre d'uns 30.000, entre tiris i estrangers. Van ser venuts en els mercats d'esclaus de la costa de Sidó i Biblos. Una prova que la còlera d'Alexandre podia ser perillosa va ser que uns dos mil defensors van ser crucificats al llarg de la costa com a escarment. Els magistrats tiris i els sacerdots que s'havien refugiat al temple d'Hèracles-Melqar van ser perdonats.

Mentre finalitzà el setge de Tir, Alexandre rebé uns ambaixadors enviats per Darios. Li informaren que li ofería un rescat de deu mil talents per la seva mare, la seva dona i els seus fills i li proposava cedir-li els seus territoris d'Àsia, des del Eufrates fins al Mediterrani. A més li oferí la seva filla com a esposa al rei de Macedònia. L'oferiment de Darios superava qualsevol expectativa. En un consell celebrat immediatament Parmenió va dir a Alexandre: si jo fos Alexandre, acceptaria. I Alexandre li va contestar: també jo, si fos Parmenió.

Si analitzem el tema observarem que l'oferta no era atractiva per a Alexandre. Potencialment ell podia aconseguir molt més del que se li oferia econòmicament.

2.9 Setge de Gaza.

Si era per matrimoni, ell, en aquell moment, ja es podia haver casat amb alguna filla de Darios i, per altra banda, la possibilitat de dominar l'Àsia estava oberta. Després de la caiguda de Tir, Alexandre seguí avançant cap al sud per Palestina, on només va trobar resistència a Gaza. Va arribar a finals del mes d'agost o a principis del mes de setembre de 332 aC. Gaza era una ciutadella situada dalt d'un turó de vessants abruptes, a tres o quatre quilòmetres del mar. Envoltada de grans muralles, estava governada, en nom de Darios per un eunuc negre anomenat Batis. La guarnició estava formada per soldats perses i àrabs. Tenia abundants queviures, s'havia assabentat de la presa de Tir, però confiava rebre ajuda bé de Darios o bé d'Egipte.

Amb tota contrarietat es veié obligat a posar setge a Gaza, però al voltant de les muralles el terreny era sorrenc, de manera que les màquines de setge no podien avançar. Llavors Alexandre va fer construir una plataforma de terra i pedres al voltant de les muralles de la ciutat. Hi va muntar catapultes que van esberlar els murs, mentre els sapadors excavaven túnels per sota. Després de dos mesos, Alexandre va ser ferit per una fletxa, la ciutat va caure i va ser destruïda. Un endeví anomenat Aresta, que mai no se'n separava li presagià: "Rei, tu prendràs la ciutat de Gaza, però t'has de preocupar de tu avui mateix".

Van ser necessaris almenys quatre assalts per ocupar la ciutat. Els assetjats van lluitar aferrissadament i la majoria hi va morir amb l'espasa a la mà. Es van comptar deu mil morts als carrers de Gaza. Les seves dones i els seus fills van ser venuts com esclaus i el botí va ser important. Alexandre, molt contrariat, va fer lligar Batis al seu carro i va donar voltes al voltant de Gaza. Això ens torna a recordar el passatge de la *Ilíada* en el qual Aquil·leu arrossegava el cadàver d'Hèctor al voltant de Troia.

A mitjans de novembre o del desembre de l'any 332 aC, Alexandre va abandonar Gaza per dirigir-se cap Pelúsion, la primera gran fortalesa d'Egipte a la part més oriental del Nil. Va trigar set dies per recórrer els dos-cents vint quilòmetres que separaven Gaza de Pelúsion, mentre la seva flota els seguia per mar.

2.10 Alexandre a Egipte.

El país al qual anomenaven Egipte, no era més que un llarg oasi, sinuós i fèrtil, d'uns dos mil dos-cents quilòmetres de longitud i no més d'una vintena de quilòmetres d'amplada mitjana, a la vall del Nil envoltada per deserts immensos i habitada per gent que vivia única i exclusivament de les crescudes anuals del Nil. Limitada pel desert del Sàhara i el desert de Líbia per l'oest, per l'est hi ha el desert Aràbic vorejat pel mar Roig i, al sud, el desert de Núbia. Aquesta vall era habitada des de temps prehistòrics.

Els perses havien conquerit Egipte a l'època de Cambises i d'una forma més o menys intensa dominaven aquest país a l'època en què Alexandre va fer la seva aparició en Pelúsion, a les portes del Nil oriental. Egipte era l'estat més ric del món mediterrani i havia aconseguit un gran prestigi a ulls dels grecs que feia temps que s'hi havien establert en una factoria en Nàucratis, on navilis mercants grecs pujaven i baixaven regularment pel riu, entre la Mediterrània i Núbia. Els grecs eren utilitzats regularment pels nadius com a mercenaris des de feia ja uns segles.

A Egipte no va fer campanya, sinó una marxa triomfal. No trobà cap resistència per part dels perses. Mazak, el sàtrapa persa, es rendí sense condicions, i el conqueridor prengué possessió de Memfis, capital d'Egipte. Paral·lelament Hefestió l'esperà amb la seva flota al delta. Aclamat per tot Egipte com alliberador, Alexandre va ser entronitzat com a faraó amb la doble corona de l'Alt i del Baix Egipte. Alexandre posà especial cura a fer sacrificis als déus locals i sobretot un gran respecte al brau sagrat Apis.

Per guanyar-se la simpatia dels egipcis pregué algunes disposicions i connectà molt bé amb els sacerdots que era el sector clau per dominar el país. S'apoderà del tresor a Memfis.

Hi va celebrar jocs cerimonials i també competicions atlètiques i hi va tenir un bon tracte amb els sacerdots. Va venerar els déus egipcis amb una actitud tolerant. Un cop conquerit tot el litoral, Alexandre fundà una nova ciutat al delta. Aquesta ciutat la denominà Alexandria, futura capital d'Egipte. Hefestió derrotà les últimes restes de la flota persa i Macedònia implantà la seva hegemonia al mar.

La fundació d'Alexandria fou calculada per tenir tots els avantatges d'una urbs moderna

i insular. Va quedar impressionat davant a el lloc i li va semblar bonic com a terreny per fundar una ciutat. En va fer personalment el traçat on s'havia de construir la plaça pública i on els déus havien de tenir-hi un temple.

Fins i tot va triar l'egípcia Isis perquè estigués al costat dels déus grecs. També va disposar on i com havia de construir-se el perímetre de la muralla. D'aquesta manera va néixer Alexandria, un nou centre de gravetat implantada a l'Egipte mil·lenari. Va partir d'Alexandria en direcció cap al temple d'Ammó, situat a l'oasi de Siwa. Arribaren fins a la ciutat de Paretònion i s'internà per la perillosa ruta interior. Avançaren penosament per la sorra i després de dificultats per l'escassetat d'aigua van arribar al seu destí a l'inici de l'any del 331 aC.

Encara que aquest santuari oracular era famós a tot el món grec, no tenia cap valor polític o estratègic. Pel que sabem, cap faraó no l'havia visitat mai. Les hipòtesis de la seva visita al temple d'Ammó han estat diverses i la seva motivació indefinida. Hi va realitzar preguntes sobre el seu origen i tal vegada sobre el seu destí futur. Aquest viatge va ser vist com una estranya processó des de l'exterior del temple. Va escriure a la seva mare Olímpia i li va dir que quan tornés a Macedònia li explicaria en privat les respostes que li havia donat l'oracle.

Probablement ho va explicar a Hefestió i aquest sempre guardà el secret. Hi va haver rumors sobre que el seu pare era Nectaneb, el darrer faraó Egipci. A la seva sortida del temple Alexandre es va declarar fill de Ammó.

Immediatament els grecs el van identificar com a Zeus-Ammó, fet que li va conferir atributs divins i va permetre que els egipcis acceptessin sotmetre-s'hi. No cal dir que en vida d'Alexandre ningú no va pensar que va poder ser engendrat pel faraó Nectaneb. Era una llegenda absurda que només servia per a Egipte. És molt important la propaganda política que del fet se'n va derivar.

Va tornar a Memfis i el país va ser confiat a un governador egipci anomenat Doloaspis, però, en realitat, el poder polític pertanyia a grecs i a macedonis. Estaven controlades Àsia occidental, Egipte i les seves comunicacions entre aquest països i Grècia. Alexandre va avançar a través de Palestina cap a l'est per enfrontar-se a Darios i abandonà definitivament el món grec.

2.11 La major victòria d'Alexandre, Gaugamela.

A la primavera del 331 aC, els macedonis, després de passar per Síria, emprengueren la marxa cap a Mesopotàmia. Arribaren al riu Eufrates, on es trobava la ciutat de Tapsacos, on els ponts que travessaven el riu havien estat destruïts a principis de juliol del mateix any. No trobaren cap obstacle, ja que el sàtrapa Mazeus que li havia d'impedir el pas, havia abandonat la riba esquerra del riu.

Alexandre travessà el riu pels dos ponts que construïren els seus enginyers. Com a cosa estranya, els perses tampoc se li oposaren i l'avanç del macedoni continuà. Sabem que Hefestió, amb l'avantguarda, hi havia arribat setmanes abans i hi havia tingut converses amb el sàtrapa persa. Potser es va arribar a un pacte no escrit i l'actuació posterior de Mazeus ens dóna a entendre que no va fer tot el que va poder per aturar Alexandre. Després de travessar la ciutat de Nísibis, l'exèrcit macedoni creuà també el riu Tigris i començà a baixar en direcció cap a Babilònia. L'imperi persa encara no estava vençut. Durant els dos anys que havien transcorregut des de la batalla d'Issos, Darios havia aconseguit reunir un gran exèrcit que va concentrar a Babilònia. Darios va triar acuradament el terreny de combat que estava situat a la plana de Gaugamela, prop de la ciutat d'Arbela, a uns trenta-cinc quilòmetres de Mossul, a l'actual Iraq i molt a prop de l'antiga ciutat de Nínive.

El pla de Darios consistia a donar plena maniobra a la seva cavalleria composta de quaranta-cinc mil genets i entre dos-cents i dos-cents cinquanta mil soldats d'infanteria, ja que posseïa a més uns dos-cents carros de combat equipats amb ganivets que sobresortien de les seves rodes i quinze elefants. Entre la cavalleria destacaven mil genets amb armadures pesades, els anomenats catafractes que eren considerats per molts com invencibles en el seu temps.

Aprofitant l'experiència anterior, Darios va fer aplanar totalment el terreny on es realitzà la batalla, perquè hi maniobraren els seus carros de combat i la cavalleria sense dificultat. Plantà puntes de ferro en el terra per ferir als cavalls enemics i aconseguir la seva victòria. L'ala dreta la manà Mazeus, a l'ala esquerra hi havia Besòs i el gran Rei que comandava la confrontació des del centre.

Les tropes d'Alexandre estaven situades als turons davant de la formació persa. En aquesta batalla Alexandre es va consolidar com un estrateg excepcional. A la nit del

trenta de setembre, a la vigília de la batalla, els soldats hel·lens descansaren mentre els perses celebraven una festa. Fins i tot Alexandre es va despertar tard al matí amb un gran control psicològic de la situació. Parmenió es va situar davant l'ala dreta persa i el propi Alexandre es va col·locar al centre davant de Darios. Grans contingents de cavalleria es situaren a l'ala esquerra davant de la formació enemiga. Tant per una banda com per l'altra, les formacions perses eren molt més llargues i compactes que les macedònies. Hi havia la possibilitat d'una tàctica de flanqueig que hauria amenaçat la rereguarda de l'exèrcit macedoni.

Una vegada més Alexandre va portar la iniciativa. Procedí a un reconeixement exhaustiu del terreny amb la cavalleria i va desplegar la seva força en diagonal, a manera de falca, seguint la lliçó apresada de l'estrateg grec Epaminondas. Va fer avançar la seva ala dreta estirant-la fins al límit de la plana per impedir que fos envoltada. Darios va respondre llançant un atac de la seva cavalleria contra l'ala esquerra macedònia, que va poder ser neutralitzada amb molta dificultat. Tanmateix, aquest moviment va deixar al descobert un buit en el centre-esquerra de la línia persa, pel qual es va llançar la cavalleria macedònia des de la dreta, recolzat pels hipaspistas i la falange a la recerca de Darios.

El rei persa, alarmat pel caire del combat, va llançar els seus carros per irrompre el mig de la falange macedònia, però aquesta tàctica va ser ineficaç, ja que es van obrir les línies per on van passar els carros i van ser eliminats per les javelines i fletxes que els van llançar des de les línies gregues.

Un cop trencada l'ala esquerra de Darios per la càrrega de la cavalleria macedònia recolzada per les llances de la falange, la cavalleria persa va retrocedir en desordre. Mentrestant, l'ala esquerra macedònia dirigida per Parmenió va patir l'assetjament de la línia dreta persa que amb la seva cavalleria li posava en un greu compromís, fins al punt que els perses van envair el campament hel·lè i la seva empenta només va cedir quan es va estendre pel camp de batalla la notícia que Darios havia fugit.

Resultà impossible reconstruir amb precisió el desenvolupament de la batalla pròpiament dita però va ser brutal atès el nombre de baixes. Cal ressaltar que la pols, que es va aixecar a la fi d'un estiu que llarg i càlid en una plana com la de Gaugamela, devia produir una sensació fantasmagòrica entre els combatents. Les cròniques ens

diuen que l'avanç oblic que va fer Alexandre el Gran deixant enrere l'ala esquerra produí un efecte devastador entre els perses.

Quan Darios va emprendre la fugida, Mazeus, que combatia a la seva dreta, estava com a mínim en una posició avantatjosa davant Parmenió i les línies gregues havien estat rompudes en diversos punts. No tenim confirmació que Parmenió sol·licités l'auxili d'Alexandre davant la pressió dels perses i que aquest desistís de la persecució del rei persa per tal d'ajudar al seu general. El que sí sabem és que, en tornar Alexandre i la seva cavalleria per intentar envoltar Mazeus, va tenir nombroses pèrdues.

Es produí una lluita aferrissada davant la cavalleria persa que fugia en desbandada del camp de batalla. Mentrestant, el sàtrapa Mazeus s'havia assabentat de la fugida de Darios i va concloure que les seves obligacions havien arribat a la fi. Va salvar tants dels seus homes com va poder i va tornar ràpid a Babilònia d'on era el sàtrapa. A més dels presoners, Alexandre va obtenir un tresor d' aproximadament quatre mil talents, a més de l'arc, les fletxes i el carro laminat d'or del propi Darios.

El nombre de baixes de la batalla és impossible de calcular, ens en podem fer una idea aproximada, com passa amb el nombre dels que hi participaren. Segons l' historiadore Arrià, van morir per part persa al voltant de 300.000 homes i molts altres van ser fets presoners. Per part grega, les pèrdues van ser gairebé testimoniales: uns 100 homes i 1.000 cavalls.

Alexandre va nomenar a Hàrpal com a tresorer i li va encarregar fer inventari de les riqueses obtingudes. Aquest individu ja havia produït algun problema en anys anteriors, però en ser un amic de la infància, Alexandre el perdonà i el va fer cridar novament al seu costat. A la llarga, Alexandre es penedí de la seva decisió.

2.12 Els fruits de Gaugamela: Babilònia i Persèpolis.

Després d'haver-se fet enrere en la persecució de Darios, Alexandre es dirigí a Babilònia i l'ocupà en la tardor de l'any 331 aC. Babilònia era una ciutat antiga i prestigiosa, molt fortificada i per la informació dels antics era bellíssima. Des de l'època de Cir el Gran, era seu del sàtrapa de la regió i una de les residències del gran Rei. El país on es troba és excepcionalment ric i els perses hi havia establert vincules amb l'aristocràcia local. Mazeus sortí amb els seus fills a rebre Alexandre juntament amb totes les autoritats de la ciutat. Podria haver resistit, però li lliurà regals i es postrà davant el vencedor rendint-

se sense condicions. Alexandre féu una entrada triomfal a Babilònia i prengué possessió del palau i de la ciutadella. El persa Bagòfanes li lliurà les claus del tresor. Igual que a Egipte, Alexandre va manifestar la seva devoció als santuaris babilonis .Després d'un cert temps, a finals de l'any 331 aC, el conqueridor macedoni inicià la seva tasca política ratificant Mazeus com sàtrapa de Babilònia i Mitrenes com sàtrapa d'Armènia, a més d'altres nomenaments menors. Fou la primera vegada que alts dignataris perses foren nomenats per Alexandre i això fa pensar en un canvi en la seva política.

Alexandre confià els càrrecs militars i tributaris a grecs i macedonis. Sembla clar que s'intentà coresponsabilitzar als perses en la gestió del que ja és un imperi.

L'harem de Darios de Babilònia anà a parar a mans d'Alexandre. La princesa Estatira, filla de Darios, passà tot el temps a l'harem i fou una dona clau en la política persa. Alexandre va romandre trenta-quatre dies a Babilònia.

A finals de desembre, Susa, situada a uns 240 km al nord-oest del golf Pèrsic, es rendí amb les mateixes condicions que Babilònia. Era una ciutat més antiga encara que l' anteriorment esmentada i havia estat capital del poble dels elamites, desapareguts feia ja molts segles. Òxatres es presentà davant Alexandre amb abundants regals del seu pare Abulites que era el sàtrapa que controlava la zona. Alexandre el confirmà en el seu lloc. Complertes aquestes formalitats, Alexandre va prendre possessió del tresor de Darios que contenia uns 50.000 talents d'or, és a dir unes 1.250 tones d'aquest metall. També aquest tresor es complementava amb uns 9.000 talents més, ja encunyats com dàrics.

Rebé tropes portades de Macedònia per Amintas constituïdes per uns 10 o 15.000 homes entre macedonis i mercenaris. Paral·lelament celebrà jocs i concursos com també manà portar professors de llengua grega i així començà una nova etapa. Alexandre va sortir de Susa el mes de gener de l'any 330 aC.

Al seu torn, a l'any 331 aC, mentre Alexandre travessava Àsia, va esclatar a Grècia una revolta contra l'autoritat macedònia. Va ser iniciada per Agis III, rei d'Esparta, i comptà amb el suport econòmic persa i amb l'ajuda de nombrosos mercenaris grecs desocupats, però no va tenir el suport d'Atenes. Malgrat una primera victòria efímera, les forces del general macedoni Antípaters van vèncer la resistència espartana a la batalla de Megalòpolis, encara que a costa de moltes pèrdues humanes. El rei espartà va morir en la contesa. Amb ell va acabar l'últim intent seriós de resistència davant del poder

macedoni. A l'any següent, Atenes es va revoltar i també va ser derrotada. El somni de llibertat dels grecs s'havia esvaït. Una quantitat important del botí que Alexandre va obtenir a Susa va arribar a mans d'Antípater per haver dominat les revoltes gregues.

El gener de l'any 330 aC, Alexandre es dirigí a Persèpolis i hi trobà una certa oposició en molts llocs del camí. A les muntanyes del centre de l'Iran s'enfrontà amb un exèrcit persa d'entre 20 a 40.000 soldats d'infanteria i uns 700 de cavalleria que defensaven el congost conegut com les Portes Pèrsiques.

2.13 Persecució a Darios.

El poble dels uxis, defensà també la seva autonomia, i igualment Alexandre els derrotà emprant una estratègia amb la qual envoltà els seus enemics forçant-los a una escalada i travessant un camí de cabres per atacar per darrere. S'imposà un tribut als uxis i immediatament arribà a la ciutat de Persèpolis, construïda per iniciativa de Darios I i embellida pels seus successors. Aquesta era la capital històrica de més prestigi de l'imperi persa.

Les tropes s'apoderaren d'un botí fabulós i van cometre atrocitats matant perses i saquejant-los les propietats. Durant tot el dia regnà el caos, la violència i la mort a la ciutat. Per la seva part, Alexandre s'apoderà de l'immens tresor reial: uns 120.000 talents d'or, és a dir 3.000 tones d'aquest metall preciós, vestits de porpra i or, joies i plata abundosa.

Alexandre va recórrer la Pèrsia interior i també confirmà el governador persa Gobares en el seu comandament. Un cert nombre de perses ja s'havien convençut de la necessitat d'ajudar a Alexandre i, a Persèpolis, el sàtrapa Tiridates hi conservà el seu càrrec. Però no passà el mateix amb tots els antics governadors perses.

A l'abril de l'any 330 aC, els macedonis abandonaren la ciutat en direcció a Mèdia. Passà llavors un fet difícil de justificar. Durant un banquet, per motiu estranys, Alexandre va fer incendiar els palaus reials de Persèpolis. Aquest fet podria semblar la fi d'una política repressiva contra els perses. Alguns historiadors opinen que el rei volgué mostrar tant a grecs com a perses que a partir d'aquest moment ell era l'amo de tot l'imperi. Fou una motivació política.

Dos o tres dies després de la nit d'orgia i d'incendi, Alexandre marxà cap Mèdia amb la intenció de capturar Darios, ja que es refugià a Ecbàtana, a les altes muntanyes del Kurdistan iranià actual. Darios pensava que Alexandre romandria més temps a Persèpolis. Reinicià altra vegada la seva fugida cap Hircània i des d'aquí fins Bactriana on esperà aconseguir un nou exèrcit. L'acompanyaren Barsentes, Satibarzanes, Bessos, sàtrapes de llocs diferents, així com altres nobles perses que li havien estat fidels. Però la poca ajuda que rebé dels pobles veïns l'obligà a escapar-se. Mentre Alexandre ocupà Mèdia i Pàrtia durant l'estiu de l'any 330 aC, travessà les Portes Caspianes. L'objectiu d'Alexandre consistia a capturar Darios i posar fi a la dominació aquemènida.

Gràcies a les informacions d'un persa, Alexandre va assabentar-se de la fugida de Darios i envià a Parmenió amb el tresor cap Ecbàtana, mentre ell es llançà en persecució de Darios. Molts soldats moriren així com també animals. El rei persa començà a tenir dificultats entre els seus homes. Al final, una conspiració dirigida pel sàtrapa Bessos donà com a resultat l'empresonament de Darios. En saber que Alexandre s'apropava, el manà assassinar. Alexandre encara va tenir temps de veure expirar Darios als seus braços i el va fer inhumar a Persèpolis amb tots els honors. A continuació es llançà a la caça i captura de Bessos i dels seus aliats.

2.14 Alexandre cap a l'est.

Alexandre va quedar profundament commocionat per la mort de Darios, però l'eliminació d'aquest va resultar l'alliberament d'un compromís polític. A partir d'aquell moment pogué mostrar-se als perses com el venjador del gran Rei. En efecte, Bessos era un regicida i a més, un usurpador, perquè es proclamà, a Bactriana, hereu de Darios.

Per a molts macedonis, un cop mort el rei persa, consideraren acabada la campanya i volgueren tornar a casa. Es van produir tensions i hi va haver d'intervenir el propi Alexandre fent un discurs per aixecar els ànims. Instà a Parmenió que li enviés més soldats.

En ple estiu de l'any 330 aC, Alexandre emprengué la marxa cap a l'est per dirigir-se cap a Bactriana i Sogdiana. Amb la seva conquesta fundà nombroses ciutats i deixà guarnicions en llocs estratègics. Així prenent la gran ruta estratègica i comercial que unia Pèrsia amb les zones orientals, avançà cap a Ària i, davant la revolta que es produí al seu pas i després de derrotar l'enemic, canvià l'itinerari i la ruta per la qual havia de passar. Travessà Drangiana i Aracòsia.

En assabentar-se'n l'enemic dirigit per Satibarzanes, s'alçà contra Alexandre. Aquest tornà cap a enrere i el derrotà. Pel que fa al sàtrapa d'Aracòsia, Barsentes, Alexandre ordenà matar-lo per la seva participació en l'assassinat de Darios.

A la tardor-hivern del 330 aC esclatà la primera crisi entre el rei i la noblesa macedònia. Filotas, un dels amics d'Alexandre i fill del seu vell conseller i general Parmenió, fou detingut, jutjat, condemnat i executat. Oficialment sembla ser que el motiu fou que Alexandre començà a adoptar el cerimonial de la cort aquemènida. Davant d'aquesta iniciativa, els macedonis reaccionaren d'una manera crítica.

En realitat sembla que Alexandre aprofità aquesta situació per fer neteja. Sempre hi hauria hagut tensions i conflictes en les relacions entre la noblesa i la monarquia. Filotas fou hiparc, cap de la cavalleria macedònia, i al seu voltant s'havia creat un grup d'oposició. Sabem que immediatament després de la mort de Filotas, el seu pare Parmenió fou assassinat a Ecbàtana per sicaris enviats per Alexandre.

El desenllaç d'aquesta possible conspiració ens dóna a entendre que Alexandre va témer que creixés l'oposició al seu poder i a la seva forma de fer política. Hi ha reticències sobre si calia seguir cap a l'est. Molts li reclamaren el retorn a la llar i Alexandre tingué por de fins on li haurien pogut arribat aquestes crítiques. És revelador l'enuig creixent del seu exèrcit que havia perdut el seu entusiasme inicial i així mateix la personalitat d'Alexandre va anant-se modificant.

En les condicions més difícils que puguem imaginar els soldats havien d'escalar les muntanyes de l'Hindu Kush per la vall del Panshir. Malgrat la fam i el fred, a la primavera del 329 aC, Alexandre inicià la captura de Bessos. Arribà a Bactriana i Bessos, emprant una tàctica de terra cremada, s'oposà al macedoni. El persa fou sorprès per la velocitat d'Alexandre i va escapar. El persa Artabazos fou nomenat sàtrapa de Bactriana. Bessos no va resistir molt de temps, encara que va intentar bloquejar l'avanç d'Alexandre destruint els ponts sobre el riu Oxus (Amu Daria). Bessos fou traït per Espitàmenes i aquest intentà encapçalar la resistència contra Alexandre. Bessos fou torturat i li tallaren el nas i les orelles. Fou jutjat a Ecbàtana per una assemblea de nobles medes i perses. Arribaren al veredict de executar-lo.

Entre l'any 329 i 328 aC es van succeir un seguit de lluites i revoltes després de sotmetre Bactriana, Sogdiana fou ocupada, però els enfrontaments i les lluites continuaren. Segons instruccions d'Alexandre, els soldats mataren homes, dones i nens i s'apoderaren de tots els béns que podien saquejar.

Les revoltes en Maracanda (Samarcanda) o les de les riberes del Iaxartes es van fer generals confiant en les seves poderoses fortificacions situades a les muntanyes. Els macedonis van haver d'assetjar set ciutats per anar eliminant l'oposició. El 328 aC també s'enfrontaren als escites.

Mentre Espitàmenes posà setge a Maracanda, Alexandre hi va enviar ajuda però fou derrotat a la vall de Politimetos (Zerafshan). Espitàmenes lluità utilitzant guerrilles i amb petits exèrcits, però fou assassinat pels seus aliats. Alguns nobles es rendiren i cap a l'estiu-tardor del 328 aC quedaren molt pocs focus de resistència.

A l'estiu del 328 aC es produí la mort de Clitos, germà de llet d'Alexandre, durant un banquet celebrat a Samarcanda. Clitos acusà el rei d'haver-se convertit en un dèspota i d'haver lliurat part del poder als perses. Alexandre no acceptà la crítica i potser per efecte de la beguda matà Clitos llançant-li una javelina a l'espatlla.

És cert que la orientalització del comportament d'Alexandre ja havia creat malentesos entre el rei i els seus, fossin grecs o macedonis. En particular no els agradava el cerimonial exòtic i humiliant de postrar-se davant el conqueridor macedoni denominat la proscinesi o prosternació, ja que ells creien que això era un comportament bàrbar i, com a tal, havia de ser menyspreat i eliminat.

Malgrat les crítiques, Alexandre continuà amb la política de col·laboració amb els perses. Així fou comprès el matrimoni amb Roxana, filla del noble bactrià Oxiartes, que fins no feia gaire lluitava contra Alexandre. Durant l'hivern del 328-327 aC se celebrà el matrimoni. Els macedonis s'ofengueren de ser tractats igual que els perses. Cal·lístenes, nebot d'Aristòtil, s'oposà a aquesta situació per considerar-la humiliant i Alexandre n'ordenà la presó. A partir d'aquell moment no exigí el cerimonial reverencial als col·laboradors més íntims.

Es poden fer a Alexandre diferents retrets tant estratègics, polítics com de comportament, però també és cert que realitzà una intensa política de fundació de ciutats, colònies i guarnicions. També es van prendre mesures per mantenir l'ordre en

els territoris conquerits i per reclutar nous soldats. Hi va haver reestructuració pel que fa a l'autoritat de les diferents satrapies i nomenaments de generals grecs i macedonis.

Igualment Alexandre reclutà 30.000 joves que utilitzarà per protegir la seva rereguarda davant la propera invasió de l'Índia.

Aquests joves van servir com a ostatsges i com a soldats. Nomenà el macedoni Amintas cap de la satrapia de Bactriana i amb 15.000 soldats li assegurarà el subministrament d'homes i les comunicacions.

Arribaren reforços de Grècia i Àsia Menor que permeteren compensar les pèrdues dels dos últims anys. Igualment es realitzaren casaments entre els seus soldats i noies asiàtiques. També contractà mercenaris escites i inicià la conquesta de l'Índia a la primavera del 327 aC.

Feia gairebé dos-cents anys que Darios I s'havia apoderat de Gandhara i Sind, però després l'autoritat persa s'havia debilitat i tot i tenir influència a l'esquerra del riu Indus, els seus territoris estaven repartits entre diferents regnes indis.

2.15 Campanya de l'Índia.

El que els antics grecs anomenaven Índia, no era l'enorme subcontinent indi, l'existència del qual ni tan sols sospitaven. És tractava només de la conca del riu Indus, entre les muntanyes de l'Hindu Kush i el Balutxistan per l'oest i el desert de Tar pel est, dit en altres termes l'actual Pakistan. Desconeixien la part peninsular de l'Índia, així com la vall del Ganges. Alexandre pensava que estava a punt d'arribar la fi del món, el mar oriental i més enllà, l'oceà en què aquestes aigües desembocaven. Aquesta Índia havia estat vagament coneguda per tres autors que Alexandre havia llegit anteriorment: el viatger jònic Hecateu de Milet, l'historiador i geògraf Heròdot i el metge i historiador Ctèsias de Cnidos que va estar adscrit a la cort de Cir el Jove i d'Artaxerxes II. Tot ells havien creat la idea del que Alexandre pensava trobar a l'Índia.

A finals de la primavera o a principis de l'estiu de 327 aC, Alexandre surt de Bactra, la capital de Bactriana, i inicià la marxa de l'exèrcit cap al Indus. Varen ser reduïts els últims focus de resistència a Sogdiana. Per cobrir les espatlles deixà Amintas a la seva rereguarda amb 10.000 soldats d'infanteria i 3.500 genets. A la tardor del mateix any, pacíficà les muntanyes de Gandhara, vencé a les tribus aspàsies, gures i asàcens.

Després d'això, avançà amb dues divisions de l'exèrcit cap a l'Indus. Una estava comandada per Perdicas i Hefestió que tenien la missió de dirigir-se a la vall de l'Indus per la ruta tradicional.

Per la seva banda, Alexandre s'endugué la resta de l'exèrcit a través de les valls al sud de l'Himàlaia. Els muntanyencs es defensaren feroçment, les ciutats foren arrasades, els habitants eliminats i la marxa continuà endavant. Després de lluites cruentes, a la primavera del 326 aC, va fer la travessia de l'Indus on derrotà tots els enemics que trobà al seu pas.

Hem d'assenyalar que alguns indígenes van aconseguir refugiar-se en la roca d'Aornos, on es van concentrar les últimes restes d'oposició. S'alçà en el centre d'un meandre de l'Indus. És un promontori de 24 km de perímetre i 1600 metres d'altitud. Després d'una batalla ràpida, tots foren derrotats i massacrats. Alexandre arribà a l'Indus. Es va reagrupar amb la columna de Perdicas i Hefestió que varen sotmetre Gandhara i varen construir un pont per travessar el riu.

El febrer-març de 326 aC, travessat ja el riu Indus, arribà a un acord amb el rei Taxiles, amb el qual ja havia mantingut contactes anteriors. Aquest li oferí homes i elefants. Alexandre els acceptà. A la capital del regne, Taxila, Alexandre conegué el brahmanisme, però també ja havia conegut zoroastristes a Pèrsia. No obstant això, li va impressionar més veure uns ermitans solitaris que els grecs van anomenar gimnosofistes, els ascetes que anaven nus.

Les demostracions de Taxiles envers Alexandre no eren gratuïtes. Des de feia molt temps estava enfrontat contra el rei Poros, el seu veí. Després de nomenar sàtrapa de la zona Filip, germà de Hàrpal que era el seu tresorer general, i després de tenir queviures suficients, Alexandre emprengué la marxa cap a l'est en direcció al riu Hidaspes.

L'any 326 aC tingué molta importància a la vida d'Alexandre. A la vora del riu Hidaspes, vencé el rei Poros en la més sagnant de les seves batalles. Després de diverses aproximacions enganyoses hi va construir un pont fals de barques planes, que el corrent s'endugué. Després de simular amb gran soroll de trompetes i so de cavalls i elefants una sortida del campament, Alexandre, en una maniobra nocturna enmig de la pluja, traspasà amb els seus homes sigil·losament el riu Hidaspes més amunt d'on hi havia el

campament.

Amb uns 5.000 genets i 10.000 soldats, es disposà a lliurar l'última gran batalla de la seva vida el juny del 326 aC. Alexandre va vèncer els hindús, aquests van perdre uns 20.000 soldats i 3.000 genets. Ignorem exactament com es va desenvolupar el combat. Les diferents fonts difereixen en el seu plantejament i execució.

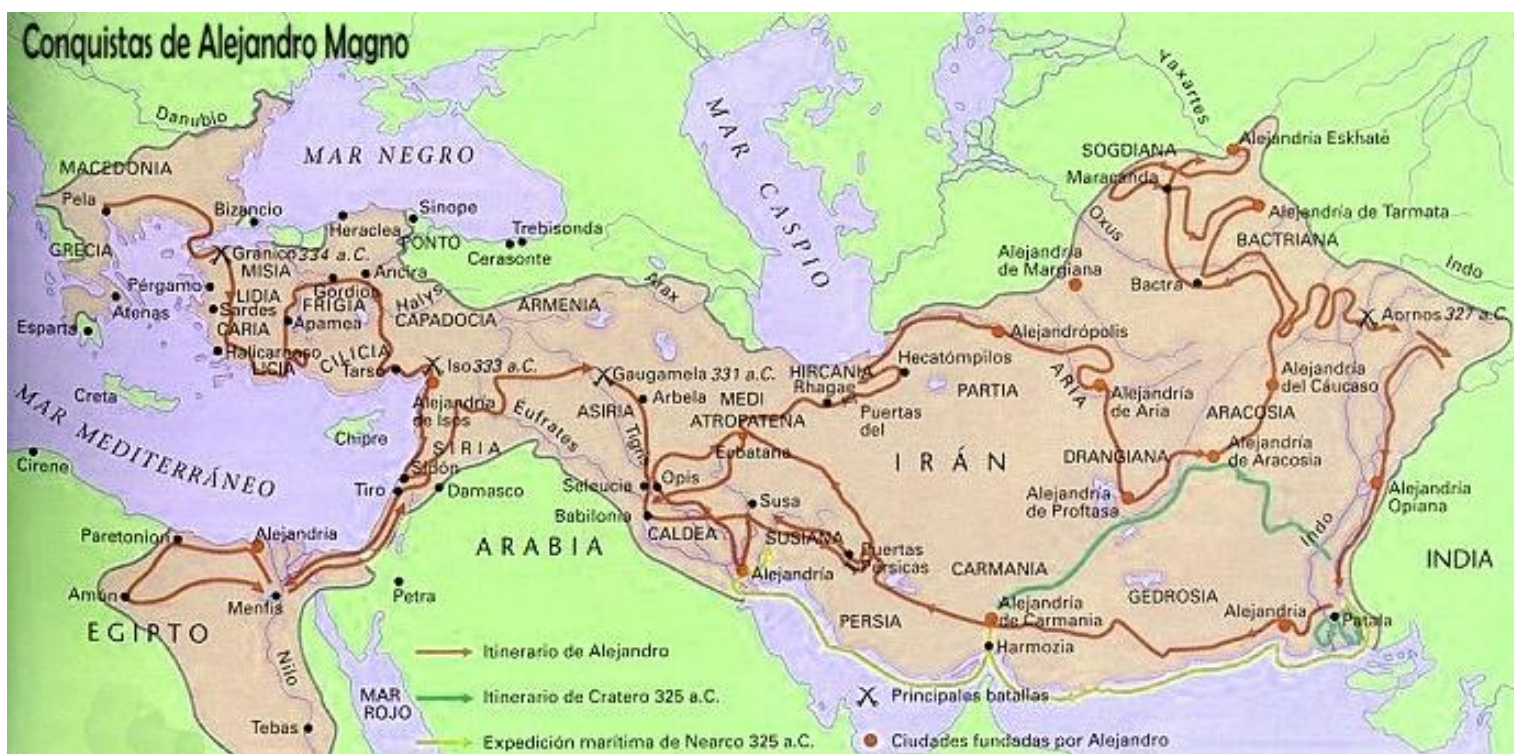
Sabem que el rei Poros s'hi va oposar amb uns 30.000 soldats, 40.000 genets, 200 elefants i 300 carros. Aquests últims van ser inútils amb el camp totalment enfangat.

El seu fidel cavall Bucèfal morí a la batalla i Alexandre, entristit per la seva pèrdua fundà una ciutat recordant el nom seu: Alexandria de Bucèfal.

Amb tots els caps i oficials hindús morts, Alexandre va salvar la vida de Poros i fins i tot sorprenentment li va restituir els seus territoris i comandament.

Després de les gestes a la vora del riu Hidaspes arribà fins al riu Hífasis, sempre en direcció a l'est.

Tot i que intentà continuar amb informacions que li facilità el propi rei Poros. Essent a només 400 quilòmetres del riu Ganges, les tropes se li van amotinar. Els soldats d'Alexandre es van negar en rodó a seguir endavant. Alexandre es va veure forçat a detenir l'avanç i ell es va adonar que els llaços amb les seves tropes s'havien trencat. A l'hivern del 326 aC es produí la victòria sobre els malis en diferents batalles sagnants. En ocupar-ne la ciutadella Alexandre fou ferit greument. Es recuperà, però la situació s'anà deteriorant. S'hi van produir matances indiscriminades en la seva retirada. El clima fou molt dur i els aliats anteriors es convertiren en enemics del moment present. Els aixecaments dels malis, els oxidracs, els gosadis i músicans foren reprimits ferotgement. Després de portar el seu exèrcit a la vista de Pàtala, al delta de l'Indus. Ordenà la construcció de 2.000 vaixells de tot tipus i grandària, dels quals vuitanta eren de guerra i 200 sense pont per al transport de cavalls.

Mapa del lloc web mural.uv.es

2.16 La tornada.

Després de vicissituds diverses, una part de les seves tropes sota el comandament de Cràter va tornar per l'Aracòsia i la Drangiana. Un altre contingent embarcà al delta de l'Indus i, dirigit per Nearch, travessà l'Índic i el Golf Pèrsic fins a la desembocadura del Tigris i l'Eufrates. Alexandre es adonar que s'estenia per l'exèrcit una sorda oposició contra ell. Utilitzà el seu carisma personal per reconduir la situació. Paral·lelament construï un port i unes drassanes que posteriorment va utilitzar Nearch en la seva retirada.

A l'estiu del 325 aC, fou organitzada la flota la qual vorejà zones desconegudes fins ara. Donà, a Nearch la missió d'explorar la costa, els ancoratges, les illes petites i de visitar les ciutats costaneres per veure quin país era fèrtil i quin era desèrtic. Després d'haver conquerit la vall del baix Indus, regió anomenada Sind, Alexandre inicià la tornada cap a Gedròsia (Balutxistan). La retirada fou terrible. Alexandre perdé les tres quartes parts del seu exèrcit, tant en soldats com en dones i nens que l'acompanyaren. Es passà fam i set. Fins i tot tingueren lloc situacions de canibalisme.

A la fi el desembre del 325 aC, Alexandre trobà a Nearch a Carmània, on l'esperà Cràter, fet que va permetre refer-se als supervivents.

2.17 Els últims anys d'Alexandre.

Després de sis anys d'absència i conquestes, Alexandre trobà el seu imperi greument desorganitzat. Dels governadors, sàtrapes i administradors que havia nomenat, uns havien adquirit un gran poder i altres no havien tingut cura de la seva missió. A causa del temps transcorregut i del rumor de la mort del rei, la situació deteriorà.

Per això el primer objectiu d'Alexandre fou tornar a imposar la seva autoritat sobre les ciutats i els països conquerits.

Així, per exemple, el macedoni Hàrpal, tresorer i cap de les finances, escapà amb sis mil mercenaris cap a Creta, portant el tresor que ell administrava. Alexandre va fer executar el mede Bariaxes, que en la seva absència s'havia proclamat rei dels perses i els medes. Cráter, també capturà un tal Ordana per rebel·lar-se. També els seus generals, Cleandre, Sitalces i Heraclonas varen ser acusats d'abusos, saquejos i profanació de sepultures. Tots ells foren executats. No obstant això, no sembla que les elits dels països conquerits no van intentar revoltar-se. Esperaren que el rei reafirmés la seva política.

El gener del 324 aC, Alexandre va fer una gran jugada política. A Pasàrgada ordenà que fossin restaurats la tomba i el sarcòfag de Cir el Gran. Alexandre volgué més que mai presentar-se com el successor dels grans reis. El país governat pel persa Orxines, que era immensament ric, presumí de pertànyer a la descendència de Cir. Fou condemnat a mort acusat, de ser el saquejador de temples i tombes reials. Aquest mateix any es celebrà una grandiosa festa nupcial a Susa.

El rei es casà amb dues princeses aquemènides, mentre molts dels seus homes es van unir a dones perses i medes. Segons el costum persa, tots els matrimonis se celebraren al mateix temps.

S'organitzà un gran banquet i el símbol que Alexandre volgué transmetre era clar, crear una estreta aliança entre l'aristocràcia macedònia i l'aristocràcia persa i meda per continuar així la seva política de col·laboració amb la noblesa irànica. Alexandre va descontentar una bona part dels seus companys i soldats.

Nombrosos macedonis es van sentir ofesos i es van irritar perquè hi havia oficials perses juntament amb ells. A més acabaven d'arribar a Susa 30.000 joves irànics que Alexandre volgué educar a l'estil macedoni.

Per als fidels d'Alexandre això era massa. Des del seu punt de vista, ells havien de ser l'elit, els conqueridors i el seu despit i temor davant la possibilitat de perdre la preeminència va fer que la crisi s'accentués.

A la primavera del 325 aC va esclatar la denominada sedició de Opis, ciutat a la vora del Tigris. Alexandre anuncià el retorn a Macedònia dels seus veterans i ferits. Els homes cregueren que els volia substituir per orientals. Alexandre els parlà, però el seu discurs no causà efecte. En un moment donat i davant la gran tensió, ell plorà i llavors ells el van consolar. Al cap d'un cert temps s'arribà a una entesa tàcita.

Alexandre marxà d'Opis cap Ecbàtana, capital de Mèdia, juntament amb el seu fidel Hefestió. Rebé notícies inquietants de la seva mare Olímpia, la qual l'informà de constants rumors sobre conspiracions. Aquest fet provocà dubtes sobre l'elecció com a regent d'Antípater. De fet, la relació d'aquest amb la mare d'Alexandre era desastrosa. Desplaçant-se de capital en capital, des de Susa a Babilònia i d'aquesta a Ecbàtana, Alexandre intervingué en tots els camps. Planificà, estructurà, pactà, administrà, realitzà nomenaments. També rebé ambaixades i realitzà festes, banquetes i competicions atlètiques. De sobte, després d'una gran festa, es produí una crisi aguda. Hefestió morí una nit del mes d'octubre del 324 aC.

El seu amic més estimat i íntim a qui havia atorgat el títol aquemènida de quiliarca morí de forma sobtada. Alexandre es desesperà, no menjà, no begué i plorà de forma desconsolada i desesperada. Per fi, després d'estar uns quants dies en aquesta situació ordenà aixecar a Babilònia un monument colossal en honor del seu amic i ordenà que tothom portés dol per ell. El cos de Hefestió es convertí en cendres. Els seus companys fidels li feren costat i col·laboraren estretament en les seves decisions. Aparegueren algunes dificultats. A les muntanyes de l'actual Luristan vencé els cus, poble de muntanya indòmit que no s'havia sotmès mai a ningú anteriorment. Aquesta victòria, ajudat per Ptolemeu, fill de Lagos, el va tenir capficat tot l'hivern del 324-323 aC. I per fi va prendre la decisió de tornar a Babilònia on arribà la primavera del 323 aC.

Diverses ambaixades gregues l'estaven esperant. Les ciutats gregues estaven en efervescència i esperaven qualsevol dificultat per alçar-se. Hàrpal havia aparegut a Grècia amb diners i mercenaris i curiosament aquests recursos es varen emprar més endavant en la lluita dels grecs contra els macedonis.

Trobà també en període de construcció una part dels 1.000 vaixells de guerra que utilitzarà Nearc per circumval·lar Aràbia i arribar a la costa Egípcia a Hieròpolis pel mar Roig. També es va parlar de plans per arribar fins a Cartago. S'ordenà a Fenícia que construís una flota de vaixells per a operacions en un futur proper.

Alexandre decidí explorar el curs de l'Eufrates i contractà obrers assiris per netejar la seva llera i ampliar la seva desembocadura. A finals del mes de maig rebé els ambaixadors sagrats de l'oracle d'Ammó, que declararen que era conforme amb la llei el fet de divinitzar Hefestió. A Egipte, però, hi havien problemes. Alexandre va ser informat que Cleòmenes, el seu governador de la regió, actuava de forma indignant. No obstant això, el rei li ordenà construir un santuari a Hefestió a Alexandria i li féu saber que li perdonarà les seves faltes si així ho realitzava.

El 30 de maig del 323 aC, s'efectuaren els funerals oficials de Hefestió. Hi havia una nombrosa afluència de visitants i dignataris estrangers. Es realitzaren jocs i festes en honor del difunt. Les cendres de Hefestió presidien els actes. Es van sacrificar més de 2.000 animals en la seva memòria. A principis de juny es fixà la partida de l'expedició a Aràbia per als dies 22 i 23 de juliol. El dia 3 de juny, en sortir d'un banquet, Alexandre va tenir febre. A Babilònia a l'estiu fa molta calor i als pantans propers hi havia olors i un ambient molt desagradable. La ciutat estava plena de soldats. Peucestas, el sàtrapa de Pèrsia, havia reclutat 20.000 joves perses i al dia següent dels funerals de Hefestió, aquests varen arribar a la ciutat.

L'última reunió pública d'Alexandre, el mateix 3 de juny, va tenir lloc en els jardins del palau reial. Els seus generals comentaren la possibilitat de preparar campanyes a Sicília i a Ibèria. És va oferir un banquet privat a Nearc, almirall de la seva flota, com als seus generals. Alexandre semblà indisposat. Al dia següent, Alexandre es va sentir una mica millor, però després de sopar, sentí febre i passà una mala nit. El dia 5 de juny s'aixecà bastant bé. Alexandre rebé Nearc i li ordenà sortir al mar el dia 8 del mateix mes. Novament el dia 6 de juny se sentí indisposat. Tot estava preparat per sortir, però tenia molta febre. Passà una nit molt malament.

El dia següent parlà amb dificultats als seus oficials i començà a delirar. Es posposà la partida de la flota i l'exèrcit. Els dies següents la situació es va complicar encara més. La febre era forta i persistent. Alexandre gairebé ni parlava.

2.18 La mort del conqueridor del món conegut.

El dia 12 de juny es va difondre el rumor que el rei havia mort i que els seus familiars ocultaven la notícia. Els soldats volien veure el rei amb els seus propis ulls, i un a un van desfilar per l'habitació del malalt. El conqueridor encara estava conscient però ja no podia parlar. El dia 13 de juny del 323 aC, Alexandre deixà d'existir, el vint-i-vuitè dia del mes grec d'esciroforiò, daïsos en macedoni, durant la 114a Olimpíada. Deixà prendre possessió del seu segell a Perdicas. Els seus companys íntims li preguntaren a qui deixava l'imperi, ell clavà la mirada en els seus amics i els balbucejà una resposta. Uns cregueren sentir la paraula grega karàtisto en datiu, és a dir per al més fort o per al millor, altres cregueren sentir Hèracles, el nom del seu fill únic fins aquest moments.

Imatge extreta de www.biografiasyvidas.com. La mort d'Alexandre segons Karl von Piloty

Els dominis d'Alexandre s'estengueren per tres continents. A Europa ocupaven Macedònia, Grècia i Tràcia. A l'Àfrica, la Cirenaica i Egipte. Àsia també formava part del seu imperi, des de la Jònia hel·lena, a l'oest fins al Punjab, al nord de l'Índia. Però aquest imperi universal s'ensorrà a la mort del conqueridor. Alexandre el Gran va morir sense designar hereu. No se sap si va ser imprevisió per la seva part o si hi va haver un testament oral o escrit que els seus companys van mirar de silenciar. El cas és que, en desaparèixer ell, l'imperi va quedar sense capdavanter.

2.19 La herència d'Alexandre

La repartició del gran poder acumulat per Alexandre durant anys, no es va fer en una sola etapa. Hi va haver una primera reunió per solucionar aquesta crisi a la mateixa Babilònia. Perdicas, representant de la cavalleria, va proposar que s'esperés el naixement del nadó que Roxana esperava, el futur Alexandre IV, i, si naixia noi que s'instaurés una regència fins a la seva majoria d'edat.

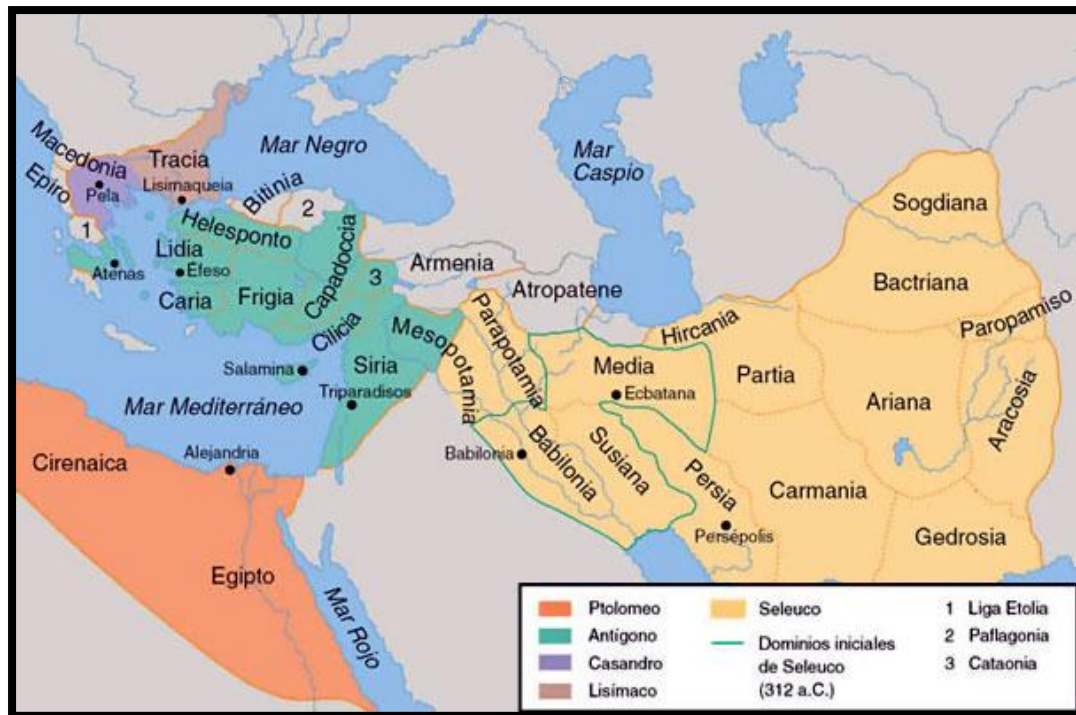
L'almirall de la flota Nearch es va decantar per fer alguna cosa similar amb Heracles, fill del difunt i d'Estatira. Ptolemeu, finalment, seguint la tradició macedònia, va suggerir formar un cos col·legiat de govern, una mena de regència. Les tres solucions argumentades van ser irreconciliables.

Es va arribar a una solució de compromís. Arrideu i el fill de Roxana, regnarien conjuntament, sota l'autoritat de Perdicas amb el títol de quiliarca i Cràter com a tutor dels reis. Perdicas comptava amb el suport de Èumenes, el cap de la cancelleria.

Però als pocs mesos van morir tant Perdicas com Cràter.

Més endavant, es va obrir un sagnant període de guerres internes que es va perllongar durant decennis. Tampoc les dones d'Alexandre es van abstenir de defensar les seves postures per la força. Roxana, la bella reina vídua de Sogdiana, va ordenar Estatira i Dripetis, filles de l'últim emperador persa i vídues respectivament d'Alexandre i Hefestió. El fill de Roxana, Alexandre IV, va néixer i va viure fins als tretze anys. Però en arribar a aquesta edat va ser assassinat juntament amb la seva mare, per ordre de Cassandre, fill d'Antípater i casat amb Tessalònica, filla de Filip de Macedònia. Els generals alexandrins també es van enfrontar entre ells. Després l'any 319 aC va morir Antípater.

Després d'una primera reorganització de l'imperi en satrapies, les rivalitats dels seus successors van crear una divisió final en cinc regnes diferents. Cassandre va obtenir Macedònia, Lisímac Tràcia, Ptolemeu Egipte, Seleuc Babilònia i Antígon els altres dominis asiàtics. Aquesta distribució es va realitzar al 303 aC. Alguns dels anomenats "diàdocs" o successors van donar origen a dinasties d'importància històrica, com els Antigònides, els Selèucides i els Làgides.

Mapa extret de www.biografiasyvidas.com

Els Làgides serien els Ptolemeus greco-egipcis. El domini dels Antigònides a Macedònia va ser el més breu de tots. Els romans van conquerir el país en 148 aC. El regne selèucida fou un estat multiètnic sense cohesió interna. El seu govern no va poder fer front a les aspiracions d'independència de diferents zones. El reialme es va anar reduint fins a esdevenir el territori de Síria, que va passar a ser província romana el 64 aC.

Pel que fa als Ptolemeus, aquesta dinastia va heretar un funcionariat organitzat des de l'època faraònica amb el qual van assegurar el seu poder. El seu lent declivi es va deure sobretot a querelles successòries. Roma per mediació d'August va annexionar Egipte al 31 aC.

Pel que fa als territoris de l'Índia, es va crear el regne de Chandragupta-Sandrocrotos, territori que englobava el Punjab, Aracòsia, Gedròsia i la zona de la desembocadura de l'Indus o Sind. Les ciutats fundades per Alexandre en aquesta zona van desaparèixer.

Per acabar és important ressaltar que l'any 306 aC, Antígon va adoptar el títol de Rei. I posteriorment els altres successors "diàdocs", també van fer el mateix, de manera que definitivament quedava eliminada la idea imperial que Alexandre el Gran havia creat.

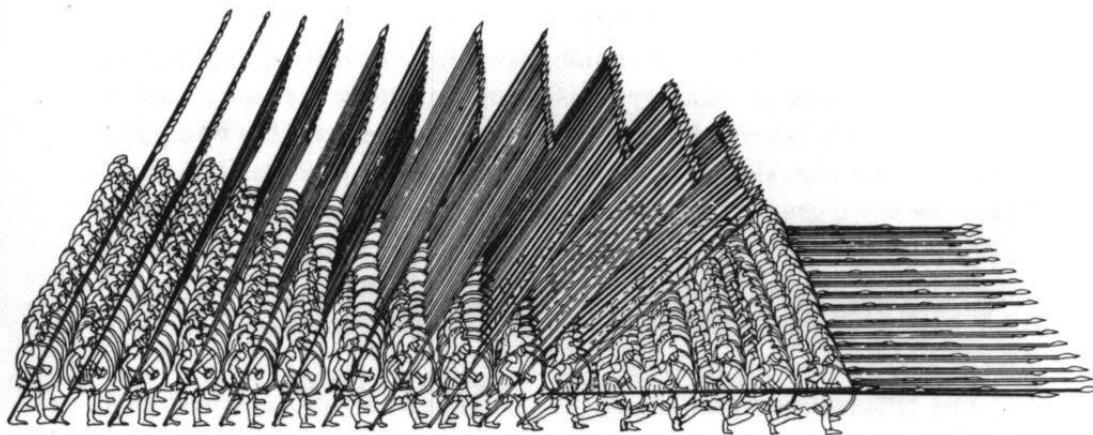
3. L'EXÈRCIT MACEDONI

Les victòries d'Alexandre el Gran, es van fonamentar bàsicament en les falanges, formacions d'infanteria pesada compactes però molt flexibles, el que permetia un eficaç enllaç amb la cavalleria i la infanteria lleugera.

Havia heretat en l'exèrcit, una maquinària perfectament acoblada i de reconeguda eficàcia. El seu pare Filip II en va ser el creador. Alexandre el va perfeccionar una mica més a causa del seu enorme talent tàctic.

A diferència de les unitats d'infanteria pesada (**hoplites**), que utilitzaven les ciutats gregues, l'exèrcit macedoni era un conjunt articulat i independent de forces combinades d'infanteria, de cavalleria i de tropes auxiliars.

La base fonamental era la **falange**, un cos de xoc molt bé instruït, que maniobrava ràpida i silenciosament. Estava constituït per formacions de 16 homes, amb un equipament compost de casc, escut penjant i una llança d'uns 4 a 7 metres, la qual pesava més de sis quilos. Aquesta llança s'elaborava amb fusta de sanguinyol, arbre típic de Macedònia, amb punta de ferro molt esmolada i amb un contrapès a la part inferior. Era anomenada **sarissa**. Només se la podia manejar amb les dues mans.

Imatge estreta de historia.mforos.com

En batalla formava un quadre oblic i era com una fortalesa en moviment, plena de puntes envers l'enemic.

La falange tenia 6 o 7 regiments, denominats **taxeis** o formacions d'uns 1.500 soldats, anomenats **pezhetairoi** o companys d'infanteria. Eren tropes de xoc i la seva missió bàsica era la de enfrontar-se amb el gruix de l'enemic. Així permetia que la cavalleria i la infanteria lleugera poguessin envoltar l'enemic pels flancs.

La força ofensiva més important de l'exèrcit macedoni, era la cavalleria pesada. Solia atacar des del flanc dret. Estava composta per esquadrons anomenats **ilai** o costats, d'uns 1.800 genets denominats **hetairoi** o companys. Un dels quals anomenat **basiliké** o real era la guàrdia personal d'Alexandre.

A part d'aquestes tropes d'elit hi havia els **hipaspistai**, infanteria molt especialitzada proveïda d'escut i llança curta que feia de frontissa entre la falange i la cavalleria pesada.

L'exèrcit comptava també amb altres contingents com els especialistes en enginyeria o intendència als quals Alexandre prestava una gran atenció.

També, com era normal a l'època, l'exèrcit macedoni es nodria i complementava amb tropes mercenàries de diferent procedència i especialitat (tracis, grecs, cretencs), en un nombre irregular.

4. ART D'ALEXANDRE

4.1 Representació d'Alexandre a l'art a Catalunya

A Catalunya hi ha poques representacions d'Alexandre Magne a través del temps.

Tanmateix he intentat fer una petita recerca per trobar exemples artístics del nostre personatge a casa nostra.

Els pocs exemples que analitzo els presento per ordre cronològic i els incloc en el corrent artístic en el quals van ser realitzats.

Tot això demostra que Alexandre ha estat un personatge en el qual s'han emmirallat molts homes que han desitjat esdevenir importants.

En darrer lloc he inclòs un quadre del Museu del Prado que actualment no està exposat. He pogut reproduir-lo gracies a Internet.

En canvi, tots els exemples de Catalunya no apareixen en la xarxa informàtica.

4.1.1 Època Romana

Bust d'Alexandre.

Museu Nacional Arqueològic de Tarragona.

A la tercera planta d'aquest museu hi ha un retrat d'època romana. Fou trobat en un lloc no determinat de la ciutat de Tàrraco. Es tracta d'una còpia romana del segle II dC d'un original grec que deuria realitzar Lisip, el retratista oficial d'Alexandre Magne.

Les dimensions corresponen a les d'una testa humana de dimensions normals.

És una escultura de marbre, de color blanc amb el deteriorament sobretot al nas, al cabell i al coll. La mirada es dirigeix cap a les altures, tal com solen ser la majoria dels retrats d'Alexandre.

4.1.2 Primer Renaixement

Pintura amb representació d'Alexandre.

Museu Nacional d'Art de Catalunya.

La taula feta per Anton Francesco dello Scheggia s'anomena *Les set virtuts*. Va ser realitzada el segle XV dC, entre els anys 1465 – 1470. Actualment pertany al llegat Cambó. És una pintura feta amb la tècnica del tremp i daurat amb pa d'or sobre fusta. Té unes dimensions de 49'8 x 159'3 x 2'8 cm. El tema que tracta aquesta obra és l'Al·legoria de les virtuts bíbliques: fortalesa, justícia, caritat, fe, esperança, prudència i templança. Cadascuna d'elles està relacionada amb un personatge històric de l'Antiguitat. Així, Alexandre està relacionat amb l'esperança i el trobem situat al tercer lloc començant a comptar per la dreta a l'obra sota l'efígie de Moisès.

L'autor pertany a l'escola de Florència i va treballar amb el seu pare.

En un sentit general, l'obra ens presenta diversos exemples d'homes antics que podríem identificar amb les diferents virtuts. Exemple: Esperança–Alexandre o Fortalesa–Hèrcules.

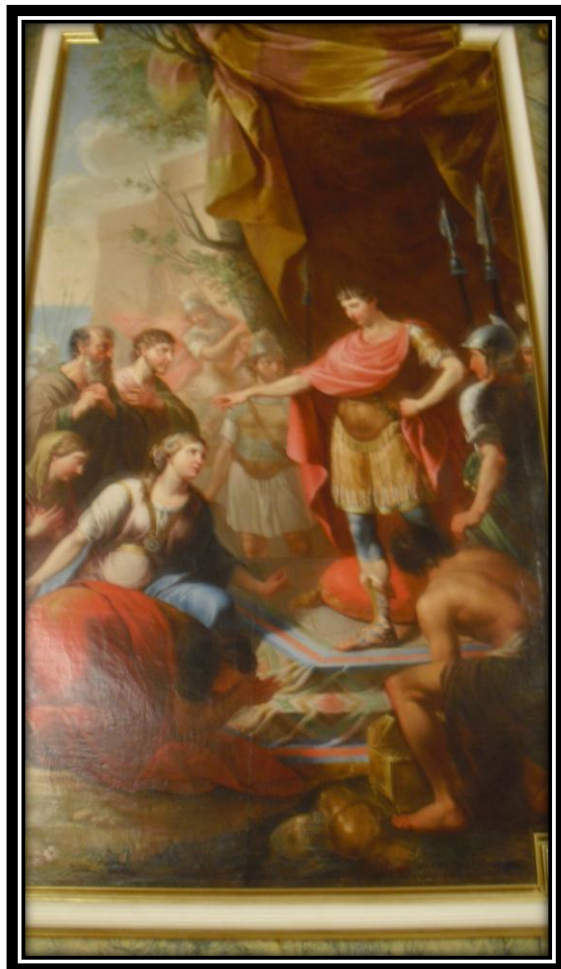
4.1.3 Pintura neoclàssica. (I)

a. La família de Darios als peus d'Alexandre.

Aquesta pintura es troba al Saló noble del palau Bofarull de Reus.

Va ser realitzada per Pere Pau Muntanya (1749-1803). Se sap que aquesta obra fou pintada l'any 1788. Actualment pertany al llegat Bofarull i és propietat de la Diputació de Tarragona. Formava part d'un conjunt de quinze pintures en homenatge als reis Carles III i Carles IV. És una obra feta al tremp i en la tècnica de l'oli sobre tela de lli. Té unes dimensions de 352 x 184 cm. Des d'un punt de vista estilístic, la pintura pertany a l'estil neoclàssic.

El quadre mostra un episodi de la vida d'Alexandre el Gran quan capturarà l'esposa, la mare i altres membres de la família de Darios, rei dels perses, els quals es troben als seus peus demanant clemència. L'obra constitueix un bon exemple de l'art academicista de Pere Pau Muntanya, on rigidesa i fredor es combinen amb un ús marcat de la línia, tant en els treballs de les cares com en les teles i els vestits.

4.1.4 Pintura neoclàssica. (II)

b. Alexandre davant el sacerdot de Jerusalem Yeddoa.

Saló noble del palau Bofarull de Reus.

Aquesta pintura fou realitzada per una persona que desconeixem, atès que en el quadre anterior les diferències d'estil en comparació amb la tècnica de Pere Pau Muntanya són rellevants tant en l'anatomia com en la gamma cromàtica té una calidesa major, també hi predomina una empremta academicista. Va ser realitzada l'any 1788.

Es una pintura feta amb la tècnica del tremp amb oli sobre tela de lli. Té una mida de 352 x 154 cm. Aquesta segona composició del palau de Bofarull mostra el moment en el qual durant una expedició a Judea i Samaria. Alexandre es troba a les rodalies de Jerusalem amb el gran sacerdot hebreu Yeddoa, davant del qual s'agenolla en senyal de respecte a l'autoritat religiosa. Com que el seu estat era bastant precari, ha calgut un llarg procés de consolidació de la pintura. Les vores van ser reentelades i s'hi van col·locar nous bastidors de fusta. També s'hi va eliminar la cola, la pols i la brutícia que hi havia.

4.1.5 Escultura neoclàssica

Columna amb un bust d'Alexandre a la part superior.

Jardins de Lluís Martí Codolar i Gelabert (1843-1915).

En la finca de la família burgesa barcelonina Martí-Codolar hi ha un Monument dedicat als reis borbònics de l'estat espanyol. El va manar construir l'amo anterior de la finca, el senyor Inglada, en memòria de la visita que van fer a la seva finca els reis Ferran VII i Maria Josepa Amàlia, el 17 de març de 1828, tal com figura en una inscripció.

Més tard aquest monument, el senyor Martí-Codolar va deixar-hi constància d'una altra visita reial, la d'Alfons XIII, l'1 de juny de 1888, quan era un infant. Com que la reina regent havia d'assistir a la inauguració de l'Exposició Universal, el futur Alfons XII es va quedar en aquesta finca per divertir-se amb els animals i feres que hi havia.

El rei, fill pòstum d'Alfons XII, tenia dos anys i el van portar a la Granja Vella perquè jugués mentre la seva mare, la Reina Regent Maria Cristina d'Habsburg, presidia l'acte inaugural del monument a Cristòfor Colom, durant la celebració de l'Exposició Universal de 1888.

Aquests jardins són realment històrics, perquè daten del primer terç del segle XIX.

El grup escultòric està format per una columna amb el cap d'Alexandre de marbre, de color blanc a la part superior. El cap d'Alexandre es representa amb una petita inclinació al coll per expressar la inspiració divina que l'indueïa fer les seves gestes. Podem veure que els cabells d'Alexandre cauen fins les espatlles, són rinxolats i estan fets amb un detall extraordinari. Té una estètica molt afrancesada.

4.2 Alexandre a l'art hispànic.

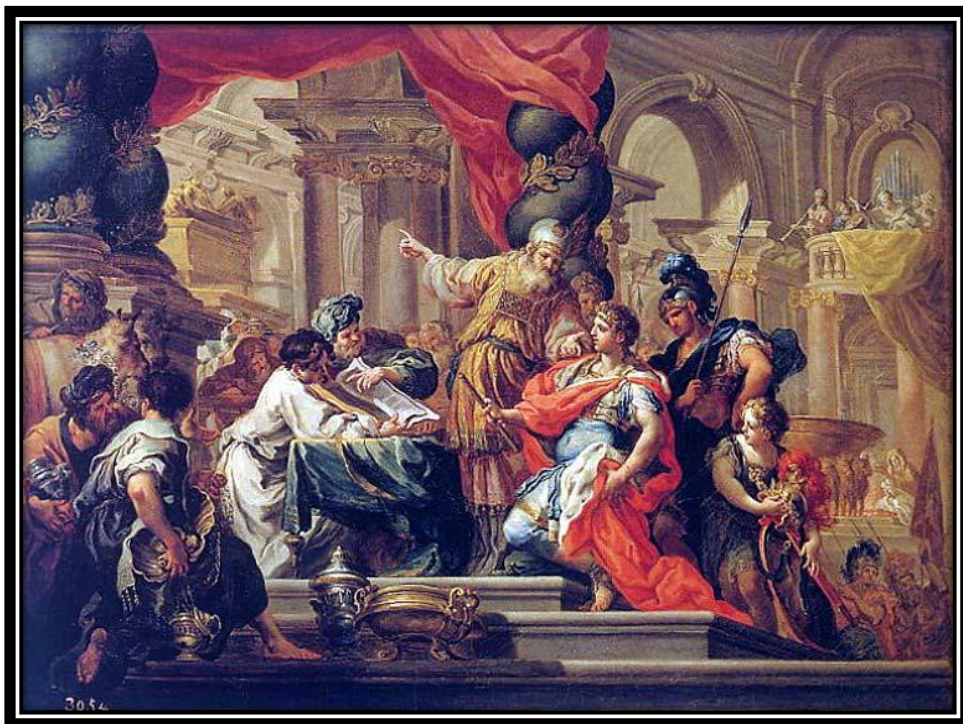
4.2.1 Espai barroc

Museu del Prado de Madrid.

La pintura fou realitzada per Sebastià Conca (1680-1764), pintor italià nascut a Gaeta, i porta per títol Alexandre el Gran en el temple de Jerusalem. Aquest quadre va ser fet l'any 1746 i es un oli sobre lli d'unes mides de 52 x 70 cm. És d'estil barroc. Sebastià Conca formà part d'un grup d'artistes italians que van venir a Espanya cridat pels Borbons per decorar els palaus reials amb les seves obres.

En el quadre podem veure que el rei, de genolls, està situat davant de l'arca de l'aliança. El sumu sacerdot dret té al darrere seu un soldat i un patge. A la seva esquerra hi ha els servidors del temple, un dels quals condueix dues vaques per a fer el sacrifici.

Es tracta d'un quadre de la sèrie de vuit obres més encarregades, segons el pla de l'arquitecte Juvara, per a la decoració de dos salons de La Granja (1735).

CONCLUSIONS

Les gestes històriques d'Alexandre III de Macedònia són, des del meu punt de vista impressionants, irrepetibles i úniques. És cert que hi ha hagut altres líders de talla similar: Anníbal Barca, Juli Cèsar o Napoleó Bonaparte. La grandesa d'aquests personatges podria ser comparada amb la del conqueridor macedoni. Tanmateix ells a diferència d'Alexandre van tenir temps per projectar, desenvolupar i executar l'obra que havien iniciat, independentment de si havien aconseguit els seus objectius. Alexandre va morir als trenta-dos anys. Avui dia, a aquesta edat, molts fills ni tan sols s'han independitzat encara dels seus pares.

Alexandre el Gran va sentir sempre l'ansia d'avançar més enllà dels límits fixats. Aquest anhel de superar les fronteres era un tret característic del conqueridor, obstinat no només a emular els més grans herois grecs, sinó també, almenys durant els seus últims anys, a ser reconegut com un déu, tant pels seus súbdits asiàtics com amb, més reticència, pels seus aliats grecs.

Alexandre va morir jove. La primera conclusió que podem subratllar en el desenvolupament de la seva obra és la brevetat de la seva vida.

Si exceptuem les expedicions als Balcans o la destrucció de la ciutat de Tebes, la carrera conqueridora d'Alexandre va durar vuit anys, des del mes d'abril del 334 aC quan travessà l'Hel·lespont camí d'Àsia Menor fins a l'estiu del 326 aC quan els seus soldats, un cop travessat el riu Hífasis, es negaren a seguir endavant, i feren oïdes sordes als precis i súpliques del rei. Tota la campanya militar es va desenvolupar en aquest temps tan reduït per conquerir gairebé tot el món conegut, ja que aquesta era l'ambició real d'Alexandre que es va anar desenvolupant a mesura que l'èxit l'acompanyava, mentre avançava per les rutes d'Àsia.

Però cal ressaltar que Alexandre només va conquerir d'una forma molt efímera l'Orient proper, és a dir, els estats actuals de Turquia, Jordània, Israel, Líban, Síria, el nord d'Egipte, l'Iran, l'Iraq, l'Afganistan i una part del Pakistan (la vall de l'Indus).

Ara bé, les guerres que s'havien conegut fins aquell moment eren fins a cert punt locals i de distàncies relativament curtes. Per tant, és evident que l'expedició contra els perses es veia com una cosa desmesurada.

La distància que havia de recórrer Alexandre era impressionant. L'única via real per on transitaria Alexandre havia estat realitzada principalment per Darios I el Gran, al voltant de l'any 500 aC. Sardes, a l'Àsia Menor, estava unida amb la capital administrativa persa Susa a una distància de 2.700 km. Sabem que aquesta distància només seria una part mínima de la que Alexandre recorreria fins arribar a la vall de l'Indus.

Llargues travessies, victòries aclaparadores, ciutats conquerides i creades de nou, honors, riqueses, batalles, i sempre en direcció cap a l'est, foren el fruit de l'afany d'Alexandre que volia arribar fins a la fi del món. Ell coneixia les obres d'Heròdot i de Xenofont. Aristòtil havia estat el seu preceptor. Per tot això, les seves intencions estaven a l'abast de les seves possibilitats. Però el més significatiu és que totes les seves gestes van passar en l'increïble temps de vuit anys. Sens dubte, la brevetat davant de tot el que va realitzar Alexandre és el primer punt que cal ressaltar.

Una altra conclusió a destacar en l'obra d'Alexandre és la desmesura i l'amplitud de les seves intencions. Però els esdeveniments es van precipitar. Després de vèncer a Grànic, Issos i Gaugamela i després de la seva entrada triomfal a Babilònia, Alexandre ja havia acomplert els objectius inicials proposats des de la sortida de Macedònia. I aleshores es va veure immers en una aventura imprevista i irracional que el va portar on ell, en un principi, no havia tingut la intenció d'anar.

La gran creuada panhelénica que el seu pare va proposar havia conclòs amb èxit. El perill persa havia desaparegut, la navegació estava lliure de dificultats. Les riqueses dels països conquerits s'intercomunicaven per les ciutats costaneres del Mediterrani. Al seu torn els tresors imperials de Babilònia, Susa i Persèpolis i sobretot d'Ecbàtana, es van posar en moviment gràcies a l'acció globalitzadora d'Alexandre i dels seus successors.

En un moment donat, el gran conqueridor va pagar el preu d'aquesta desmesura irracional i els seus soldats es van amotinar. Havien recorregut la increïble quantitat de 27.000 km, i per això es van sublevar contra el seu capdavanter.

No obstant això, la intenció o l'objectiu de la campanya a l'Índia havia de tenir algun sentit. Alexandre era culte i estava molt preparat per als paràmetres de l'època. Pretenia potser arribar a la vora del gran oceà? O simplement era un home insaciable, com ho són tots els conqueridors a la recerca de la grandesa, o el que sigui? Era un home que ambicionava ser diví o era un explorador nat? Creiem que era un home ambiciós sense límits.

I és que durant els primers quatre anys de la seva aventura, tot és coherent, y racional, tant els plans com la seva conducta. Després cap a l'any 330 aC, alguna cosa canvia i lentament es convertirà en un conqueridor destructor, amb terribles episodis de violència que culmina en el càstig que infligeix als seus homes després del motí.

Ens podem fer la pregunta següent: Què hauria passat si Alexandre hagués viscut més anys? Segurament hauria anat cap a Occident i hauria conquerit Roma. Però això no té una base històrica i deixem la pregunta a l'aire.

La immortalitat que la naturalesa humana negà a Alexandre, la hi va concedir la posteritat. Moltes figures històriques posteriors han tingut al cap la personalitat del rei jove que morí a Babilònia en plena joventut. Alexandre ha estat per a molts una fantasia, una idea digna de ser imitada. Si pensem en personatges de l'Antiguitat podem esmentar: Escipió l'Africà, Pompeu que volgué ser anomenat el Gran, César, Trajà, Constantí y Julià. Si guiem la mirada a personatges històrics posteriors ens ve a la memòria: Carlemany, Carles I de la corona hispànica i V d'Alemanya, Napoleó, etc.

De tot plegat es pot parlar de la *imitatio Alexandri* que ha estat present en totes les èpoques, fins i tot a la nostra, quan ens referim a la globalització.

Alexandre va dur a terme una primera globalització en fer desaparèixer les fronteres entre orient i occident i provocà comunicacions mundials i un comerç que superà els límits de la Mediterrània.

Des del punt de vista lingüístic, l'hel·lenització d'Orient convertí la llengua grega en una llengua universal en la forma anomenada de la *koiné*. La llengua internacional de l'imperi persa era l'arameu. A partir d'Alexandre i dels seus successors, la llengua de comunicació internacional fou el grec.

Gràcies a aquesta eina lingüística, el cristianisme es va introduir a Síria, sobretot a la seva capital Antioquia. En aquesta ciutat precisament es va crear el terme cristià, que significa ungit. Sant Pere hi va tenir la seva primera catedral o seu episcopal.

Ben aviat Sant Pau, el primer escriptor cristià, nascut a la ciutat grega de Tars, va difondre el cristianisme per Àsia Menor, Grècia i més tard a Roma.

També cal dir que la Bíblia ja havia estat traduïda al grec a Alexandria, perquè els hebreus que hi residien ja s'havien oblidat de la seva llengua.

És incontestable que el cor del hel·lenisme va ser Alexandria d'Egipte. El museu i la Biblioteca es van convertir en focus que van expandir la cultura hel·lena a tot arreu. La ciència, les arts i les idees es van desenvolupar i es van intercanviar. Atenes era el focus de la filosofia però Alexandria ho era de la cultura grega. Gràcies, també, vull assenyalar que el primer Ptolemeu, fill de Lagos, va ser personatge bastant interessat en la pervivència d'Alexandre i el món grec en general. Ell volia fer de la seva capital un gran centre cultural hel·lenístic i ho va aconseguir. Altres centres culturals a ressaltar van ser Antioquia, Efes i Pèrgam, encara que de menor importància.

Alexandre va ser l'últim heroi de Grècia i es va envoltar d'una aurèola mítica. Va néixer com a home, va viure com a heroi i després de la seva mort va ser venerat com una deïtat. Dos mil tres-cents anys després de la seva desaparició encara el recordem i l'admirem.

DINASTIES PRINCIPALS (ANNEXOS)

Els governants Perses (La Dinastia Aquemènida)

Els perses van arribar a l'altiplà iranià en la mateixa època que els medes, als que van estar sotmesos fins a l'adveniment de Cir II el Gran l'any 549 aC. S'havien assentat en el país d'Anzano, també es transcriu Anshan, una regió propera al golf Pèrsic que correspon, si fa no fa, als voltants de l'actual ciutat de Chiraz. Allí Darios I hi fundà Persèpolis.

	Data del regnat (aC)	Observacions
Aquèmenes	¿h. 700?	Cap del clan dels Hakkamanish (nom persa), vassall dels reis medes; fundador semilegendari de la dinastia.
Teispes	h. 640-590	Primer rei persa històric, vassall dels reis medes Fraortes (675-653 aC) i Ciàxares (653-584 aC), es deia [rei del país d'Anzano] (territori on s'havien assentat els primers clans perses).
Ariamnes i Arsames	h. 675-640	Fill i nét de Teispes. Són els primers a prendre el títol de [Rei de Reis, rei Parsumash] (del país dels perses), vassalls del rei

		mede Ciàxares (625-584 aC). No sembla que hagin regnat veritablement.
Cir I	h. 640-600	Tercer fill de Teispes, que va regnar amb el títol de [Rei de Reis, rei Parsumash] (del país dels perses), vassall del rei mede Astíages (584-549 aC).
Cambises	h. 600-558	Fill de l'anterior, es casa amb la filla de Astíages, la seva sobirania mede.
Cir II el Gran	h. 558-528	Fill de l'anterior, per tant nét (per la seva mare) d'Astíages, contra el qual es rebel·la, funda llavors l'Imperi persa (en 550 aC); conserva com a capital la capital dels medes, Ecbàtana, i conquesta Babilònia i Lídia. Els medes surten de la història.
Cambises II	528-522	Fill de l'anterior, porta a terme la conquesta d'Egipte.
Darios I	521-486	Usurpador del tron de

		<p>Pèrsia després d'haver fet matar el pretendent legítim (el fill petit de Cir II, assegurant que no és fill seu, sinó un mag que hauria ocupat el seu lloc). Estén el seu imperi des del Danubi a l'Indus, reforça el poder real, reprimeix les revoltes i instaura el règim de les satrapies. Pren la iniciativa de castigar les ciutats gregues de les satrapies d'Àsia Menor, el que desencadenarà la Primera Guerra Mèdica, que conclou amb la derrota dels perses en Marató.</p>
Xerxes I	486-465	<p>Fill de l'anterior. Vençut pels grecs en Salamina i en Platea durant la segona guerra Mèdica (480-479 aC), després d'haver pres i incendiat Atenes.</p>
Artaxerxes I Longíman	465-424	<p>Fill del anterior. Inici del declivi del Imperi persa.</p>
Xerxes II	424	<p>Assassinat per el seu germanastre Sogdianos; únicament va regnar 45 dies.</p>
Darios II el Bastard	424-405	<p>Emprèn la guerra contra</p>

		Atenes.
Artaxerxes II Mnemó	404-358	Guerra civil contra el seu germà Cir el Jove.
Artaxerxes III Ocos	358-330	Renaixement temporal de la hegemonia persa, que es amenaçat por Filip II de Macedònia.
Darios III Codòman	336-330	L'adversari d'Alexandre, que fou derrotat en Issos en 333 aC, i després a Gaugamela en 331 aC.
Gener de 330	Alexandre destrueix Persèpolis mitjançant el foc.	
Juliol de 330	Darios III Codòman, que fuig d'Alexandre, és assassinat en Pàrtia pel usurpador Bessos i els oficials que fugien amb ell. Els Aquemènides desapareixen de la història.	

Els governants macedònics (La Dinastia dels Argèades¹)

Perdicas I	Primera meitat del segle VII aC
Argeu	621-615 aC
Filip I	Finals del segle VII aC
Aèropos	Principis del segle VI aC
Álcetas	Mort al 540 aC
Amintas	540-498 aC
Alexandre I	490-450 aC
Perdicas II	450-414 aC Fill de l'anterior, es creu que va ser assassinat per Arquelau quan tenia set anys.
Arquelau I	414-399 aC; assassinat per Cràter, el seu favorit.
Cràter	Monarca durant quatre dies, executat.
Orestes	Fill de Arquelau I, 399-396 aC; assassinat per Aèrop II, el seu tutor .
Aèrop II(desenvolupament de les guerres civils)*	Descendència incerta,396-392; es desconeix la seva sort.
Pausànias(desenvolupament de les guerres civils)*	Fill d'Aèrop II, 390-389 aC; es desconeix la seva sort.

¹ La Dinastia dels Argèades

El fundador de la dinastia va ser Arge. El sobirà que va fer de Macedònia un veritable estat va ser Arquelau, el regnat del qual acabà el 399 aC.

Amintas III	Descendència incerta, 389-369 aC; mort
Alexandre II	Primogènit d'Amintas III, 369-368 aC; assassinat per Ptolemeu, amant de la seva mare.
Ptolemeu	368-367 aC; assassinat per Perdicas III
Perdicas III	Segon fill de Amintas III, 367-359 aC; mort en batalla o assassinat per la seva mare.
Filip II	Tercer fill d'Amintas III, 359-336 aC; assassinat.
Alexandre III	Magne o el Gran, fill de Filip II, 336-323 aC; mort a Babilonia.
Alexandre IV fou rei conjuntament amb Arrideu.	Fill del anterior i Roxana, 323-310 aC; assassinat per Cassandre.
Filip Arrideu regnà conjuntament amb Alexandre IV	Fill de Filip II i germà d'Alexandre, 323-317 aC; assassinat per Olímpia.

BIBLIOGRAFIA

- A. GUZMÁN y F.J. GÓMEZ ESPELUSÍN. *Alejandro Magno: de la historia al mito*. Madrid : Alianza, 1997.
- ARRIANO: *Anábasis de Alejandro Magno*. Madrid: Gredos, 1982.
- BRIANT, Pierre. *Alejandro Magno de Grecia al Oriente*. Madrid: Aguilar Universal, 1989.
- CARATINI, Roger. *Alejandro Magno*. Barcelona: Círculo de Lectores, 1995
- CARLETDGE, Paul. *Alejandro Magno. La búsqueda de un pasado desconocido*. Barcelona: Ariel, 2007.
- CITATI, Pedro. *Alexandre el Gran*. Barcelona: Ediciones del Salobre, 2009.
- CURCI RUFUS, Quint. *Història de Alexandre el Gran* (3 volums). Barcelona: Fundació Bernat Metge, 1925-1935.
- DE CASTRO LEAL, Leticia. *La biblioteca de Alejandría*. Barcelona: Laia libros, 2008.
- DEMÒSTENES: *Discursos polítics* (7 volums). Barcelona: Fundació Bernat Metge, 1985-1988.
- DIODORO Sículo: *Biblioteca històrica*. París: Belles Lettres, 1976-78.
- ELLIOT, Julián. Dossier sobre Alejandro Magno, *Historia y Vida*, núm. 439 Barcelona: Grupo Godó, 2005.
- GARCÍA GUAL, Carlos. Sobre el último héroe de Grecia, *Historia National Geographic*.
- HAEFS, Gisbert. *Alejandro Magno. Rey de Macedonia. Unificador de Grecia. Conquistador de Asia*. Barcelona: Edhasa, 2004.
- J. CURTIS y N. TALLIS. *L'imperi oblidat*. Barcelona. Obra Social Fundación la Caixa, 2006.
- JUSTINO: *Epítome de Trogo*. Madrid: Gredos, 1995.
- LANE FOX, Robin. *El Mundo Clásico – La epopeya de Grecia y Roma*. Barcelona: Edhasa, 2007.
 - o *Alejandro Magno Conquistador del Mundo*. Barcelona:Acantilado, 2007.
- MOSSÉ, Claude. *El Destino de un Mito*. Madrid : Espasa Calpe, 2004.

- PLUTARC: *Vides paral·leles, II, IV. Alexandre i Cèsar*. Barcelona: Fundació Bernat Metge, 1942.
 - o *Obras Morales y de costumbres (Moralia), volumen V: Sobre la fortuna o virtud de Alejandro*. Madrid: Gredos, 1989.
- PSEUDO-CALÍSTENES: *Vidas y hazañas de Alejandro de Macedonia*. Madrid: Gredos, 1977.
- RAMBAUT, Patrick. *Alejandro Magno. De Grecia a la India tras las huellas de un mito*, *GEO*, núm. 216. Madrid: G y J España Ediciones, 2004.
- RENAULT, Mary. *Alejandro Magno*. Barcelona: Edhasa, 1991.

STARK, Freya. *La ruta de Alejandro*. Barcelona: Alba Editorial, 2000.